

© Nakladatelství Carmen, s. r. o., Praha 1992

© Ilustrace: Aleš Striegl, 1992

Skenování: Nikola; 2. 1. 2007. Převod na text: Zizalka; 9. 2. 2007. Korektury: tyna,
27. 2. 2007.

Verze 3 – 5. 3. 2007

Pokud narazíte v textu na chyby, dejte, prosím, vědět do diskusního fóra:
http://lopuch.cz/klub.php?klub=kaja_marik, díky.

Felix Háj

Pumeranče Káji Maříka

CARMEN

PRAHA 1992

Pozn.: Text knihy není vůbec rozčleněn na kapitoly. Protože obsahuje čtyři jednotlivé povídky, které na sebe jen velmi volně navazují, dovolila jsem si vložit pro usnadnění orientace do e-booku dodatečné nadpisy a na jednom místě také hvězdičky(jako rozdělovník).

9. 2. 2007, Zizalka

OBSAH

I. (Malíř Michal)	3
II. (Dvacetikoruna)	13
III. (Sv. Mikuláš na samotách)	16
IV. (Lyže)	21

Felix Háj

Pumeranče Káji Maříka

I. (Malíř Michal)

„Letos ty naše krásné lesy přilákají snad všechny malíře z Prahy. Od jara je to už pátý,“ řekl pan lesní, sotva pověsil pušku na hák vysoko na stěnu v chodbě lesovny. „Zašel jsem dnes až k Bílému kamenu a koho tam nevidím, jako zase malíře. A povídám ti, maminko, takový malíř ještě v brdských lesích nemaloval. Až se mi dech zatajil, když jsem se potichu za něj postavil a podíval se na plátno.“

Byl tak zabraný do práce, že neslyšel, ani když jsem schválně zlomil botou větvičku. Teprve když jsem promluvil, otočil hlavu, ale nepolekal se, že jsem ho tak znenadání překvapil, a za chvíli jsme byli v tak příjemném rozhovoru, že už jsem před polednem ani na pilu nemohl zajít. Představil se mi jako akademický malíř Franta Michal. Je to ještě mladý člověk, ani třicet let mu nebude, ale vzpomněl jsem si, že nedávno pan řídící mě upozornil na reprodukci jednoho jeho obrazu v uměleckém měsíčníku. Je to kumštýř, maminko, jakých je málo. To víš, že jsem mu to řekl a mělas vidět, jak se divil, že takový foť, ztracený v lesích, má opravdový zájem o umění. Tak jsme mluvili a mluvili, až jsem se ho zeptal, kde a jak dlouho už v Lážově bydlí, že jsem se s ním ještě nesetkal. A teď přijde překvapení, maminko! – Bydlí u staré kovárky!“

„Ale to snad něm možná, vždyť tam ani místo není,“ divila se paní.

„Už je to tak. Kovárka vyklidila komoru, dala tam postel a kovář teď chodí spát na půdu do sena.“

„Ale jak se té kovárce dostal do spárů? Vždyť je v Lážově dost bytů, a pěkných? Co ho to jenom napadlo? Stejně odtamtud uteče a jestli zaplatil na delší dobu, pak o peníze přijde.“

„Znáš přece kovárku. Říkal mi, že přijel v pátek ráno do Řevnic, s někým se svezl na Skalku, kufry tam nechal ve starém klášteře, chodil po lesích a teprve k večeru sešel dolů do městečka polní cestou a rovnou ke kovárně. A nebylo by ani k uvěření, kdyby ho kovárka propásla a důkladně ho nevyzpovídala, kam jde. Malíř, protože ji neznal, pověděl, že hledá byt na několik týdnů. Kovárka byla náramně pohotová, hned ho vedla dovnitř a mluvila do něho tak dlouho, že jí dokonce zaplatil předem na čtrnáct dní. Říkal, že sám neví, jak se to stalo a že se vzpamatoval až na lavičce za kovárnou, kam ho kovárka zavedla, aby tam počkal, než komoru připraví a kovář přiveze na trakán kufry ze Skalky. Napovídala mu potom tolik pomluv o celém Lážově, až ho hlava brněla. Jednak už ze zvyku a také proto, aby mu vzala chuť hledat byt jinde. Samozřejmě, že by z kovárny rád utekl, ale už se ptal na několika místech v Lážově a všude prý mu dali jen vyhýbavou odpověď. Napadlo mě, že to ona, kovárka, také o něm po městečku roznesla pomluvy, aby mu nikdo pokoj nepronajal a ona si tak zachovala nájemníka a hlavně peníze. Já vím, že se té bábě ani nezdálo o takovém příjmu. Zastavil jsem se schválně u Breburdů a zavedl řeč na toho nového malíře. Už o něm věděli! Prý tam byl ráno a chtěl byt. Ale slyšeli, že se stravuje u kovárky, bydlí na dluh, a tak se mu vymluvili. Ani jsem už jinam nešel. Kdyby ta kovárka byla takhle čilá na práci, měla by se moc dobře. Bába prohnaná, pěkně si toho malíře pojistila, aby se jí neodstěhoval. Teď v Lážově byt nedostane, kdyby se rozkrájel. Ptal se mě, chudák, jestli bych mu mohl opatřit jednoho nebo raději několik ježků. Divil jsem se, co s nimi chce dělat, ale malíř mi vysvětlil, že bába kovárka má šváby. Kdyby je měla jen ona, tak by mu to snad ani nevadilo, ale jeho komůrka je jich plná. Jsou to snad stovky švábů, a i když není nijak choulostivý, chtěl by se jich zbavit. Z Lážova nechce odejít, dokud má barvy a plátno, a to prý má zásobu slušnou. Slíbil jsem, že řeknu hajnému, aby mu chytil aspoň dva ježky, i když vím, že je to stejně málo na tolik švábů. Chtěl jsem mu také poradit, aby dal na talíř pivo a dal to na podlahu, že se jich

tam v noci spousta utopí, jenže jsem si vzpomněl na kovářku. Ta kdyby zahlédla, že má v komoře na talíři pivo, vypila by ho sama a pro šváby už by nezbylo.“

Pan lesní se na chvíli odmlčel.

„Zkrátka, maminko, když je někdo v takové bryndě, musí se mu pomoci. Napadlo mě, že z pokojíku v podkroví by se ten starý nábytek mohl odnést na půdu, protože tam je místa dost. Postel je dobrá, skříň taky. Zbývá jen vysmejčit. I panu Michalovi jsem to už tak trochu naznačil, než jsme se rozešli.“

Pan lesní se rozpačitě podíval na svou paní, ale ta se usmála.

„Já tušila, tatínku, že tě to napadlo. Hned jak jsi začal mluvit o kovářce, taky jsem si na ten náš pokojík vzpomněla. Pozvi tedy toho malíře, ať je u nás třeba celé léto. Jen jestli je to hodný člověk a není podivín.“

„Neměj strach, maminko, já se málokdy zmýlím v lidech. Je to dobrý, veselý a srdečný člověk. Má upřímné, teplé oči a tak tmavohnědé až do černa, skoro jako Kája. Jen nějak hlubší, vážné a chvílemi i smutné, jako když malý mráček slunce zakryje. Tvrdím, mladík je to ve všem všudy řádný. Také dobrý hudebník. Řekl mi, že si s sebou vozí gramofon s deskami, když už sám si na venkově může zahrát jen příležitostně. Jistě s ním budeme spokojeni. A ne že bych za pohostinství něco chtěl, maminko. Bůh chraň, ale z pomyšlení, že mi tu snad nechá obrázek, nebo aspoň kresbu, mám už teď radost. Po obědě může tedy Týna pokojík připravit. Ale to už si sama zařídíš.“

Pan lesní se zamyšleně zamračil.

„Koho jen do té kovárny pošlu? Nejlépe by bylo, kdybych tam zašel sám. Nebude to asi snadné vzít kovářce nájemníka a věru, že bych si přál, aby nebyla doma. Ale musím na to zchytra. Vezmu s sebou šafáře s trakařem, aby počkal na kraji lesa a sám napřed kovárnu obhlédnu. Jestli bude kovářka doma, tak se vrátíme. Udělala by výtržnost na celý Lážov. A teď, maminko, spěchej s obědem. V poledne se pan Michal v kovárně dlouho nezdrží, a když už jsme se rozhodli k takovému kroku, nesmíme to odkládat. A kde jsou děti? Není je vidět, ani slyšet?!“

Paní lesní mávla rukou.

„Jsou v hájovně na lívancích s červenými jahodami. Měli jsme je sice včera, ale prý by je mohly jíst každý den. A Zdeňka dokonce říkala, že tetiny jsou lepší, protože je dělá z ječné mouky. To víš, děti. Vždycky jim chutná jinde víc než doma!“

Než se pan lesní naobědval, šafář už stál s trakařem na cestě před lesovnou. Usmíval se, protože Týna mu pověděla, co se chystá, a tak se těšil, že pomůže připravit kovářce špatný den. Občas přece jen uvěřil ve spravedlivou odplatu. Právě včera přistihl kovářku, jak mu vyhrabuje už druhý řádek raných bramborů. Plný košík jich měla a jen ho zahlédla, jednou rukou popadla košík, druhou nazdvihla sukni a rozběhla se k cestě do lesa. Ale ne po mezi! Kdepak! Vedle meze, přes ječmen, schválně aby ještě udělala škodu. Udávat ji nebude. Kovářka se soudu nebojí a několik dní trestu by stejně nepomohlo. Aspoň na rok kdyby ji za něco zavřeli, pomyslel si v duchu šafář, to by se nám určitě ulevilo!

Týna zvala šafáře, aby počkal v kuchyni, ale pan lesní už vycházel.

„Tak jen zvesela!“ zvolal. „Dnes je řada na nás! Vysvobodíme toho nešťastného malíře a zároveň potrestáme kovářku. Už jsem ji zase viděl dvakrát v lese, a vždycky šmejdila kolem dříví, které si koupil pan Štulc u bažantnice. Někdy si myslím, že jsme tu s hajným jen proto, abysme hlídali les před kovářkou!“

Šafář jen přikyvoval a sám také pověděl, co právě jemu včera kovářka provedla. A když už jel s trakařem lesní pěšinou před panem lesním dodal: „Jen mi tak napadlo, vzácný pane, když jsem vyjížděl z domova, že s kovářkou nebudem nikdy hotovi. Tuhle věc s tím panem malířem nám hned tak neodpustí. Ta ženská ze své zlomyslnosti už natropila tolik zla, ale běda tomu, kdo by se jí dotkl. A chudák kovář bude trpět jako první. Ráno jsem s ním mluvil, šel z nákupu z Lážova a liboval si, že se aspoň teď nají nejlepšího jídla, když kovářka bude vařit

pro nájemníka. Ale co se dá dělat. Já jsem si hned myslel, že ten pán v kovárně dlouho nevydrží.“

V hajnovně dojídal Kája se Zdeňou z velké mísy lívance. Osmahlé, dětsky drobné, ale pevné ručky setkaly se u posledního, zaváhaly a stáhly se zase zpět.

„Tak co? Čí je ten poslední?“ smála se maminka hajná.

„Bud' jich byl lichý počet nebo jeden z vás jedl rychleji.“

„Ju, maminko, my bysme na něj měli chut' všichni,“ vzdychl Kája a pohlédl do dvou párů hnědých psí očí po obou stranách stolu. „Tak nám, prosím vás, maminko, upečte ještě jeden a kdybyste mela ještě nějaký pro psy.“

„Ještě pro psy! To abych stála od rána u plotny, když dělám lívance! Vždyť jste všichni jako bezední!“ trochu pohněvaně říká maminka hajná, ale peče nové lívance, maže, sype tvarohem, pokápně kyselou smetanou a dva nejméně podařené dává psům.

„Koukej,“ řekl Kája Zdeň. „Míša, ten to umí. Ani nepolyká, jen klapnou zuby a lívanec má v ledvinách. Spadne mu tam jako nic. Ten je jistě bezedný. Ale já mám zrovínka ledviny plné. Trošku se musíme do svačiny proběhnout.“

Otevřenými okny kuchyně doléhalo z tichého lesa, odpočívajícího v poledním žáru, jen klepání datla, který důkladně prohledával kmeny i větve zasychajících stromů. Sálavé vlny tepla se chvěly nad střechou hájovny i daleko nad lesy, jejichž svěží zeleň dosud odolávala bílému úpalu slunce.

Děti vyběhly ze síňky na dvůr. Oba psi, Míša i Raf, se chvíli zdrželi v koutě za dveřmi, kde ve stínu měli v kamenném hrnečku čerstvou vodu. Hrneček nebyl velký a oba psi z něho současně nemohli pít. Vrčeli na sebe a strkali se tak dlouho, až hrneček převrhli a vodu rozlili po chodbě. Pak se teprve s veselým štěkotem rozběhli přes dvůr na palouk. Zavětřili a s čenichy u země zmizeli v lese směrem k bažantnici, ke starému dubu u potoka. Předběhli děti, ale na Kájovo zahvízdnutí se vrátili a s vyplazenými jazyky šli nimi. Dobře věděli, že v lese musí být blízko děti.

„Támhle plave včelička,“ ukázala Zdeň Kájovi, když si sedli na břehu potoka a chladili si bosé nožky v průzračně čisté vodě.

„Topí se! Kdepak, plave! Vytáhneme ji větvičkou! Ta bude ráda!“

Kájovi se po delší námaze podařilo zachytit včelu na větvičku a se zájmem pozoroval, jak si suší zmáčená křídélka na slunci.

„Podívej se! Ještě je ve vodě sluníčko! Víš, jak mu říkáme beruška. Takové velké a kulaté. Já ho chytím, Kájo!“

Zdeň zachytila sluníčko na velký dubový lupen a dala ho na břeh Kájovi. Najednou z vody vyskočila.

„Fuj, to jsem se lekla! Takový ošklivý starý a tlustý chroust mi vrazil do nohy!“

„Proč mu nadáváš, ze je ošklivý? On za to nemůže. Já taky nemám rád chrousty, protože dělají jenom škodu, ale utopit ho nenechám. Dlouho by se trápil.“

Kája se rozeběhl dolů po potoku. Když se vrátil, řekla mu Zdeň: „Já bych na něj nesáhla ani za nic. A kdyby to tak věděl pan řídící! Ten by ti dal! Pamatuješ, jak nám ve škole říkal, že máme chrousty hubit?“

„Nevídáno, pro jednoho chrousta! V lese je listí a všeho dost,“ hájil se Kája. „Ale doma radši nic neříkej, třeba bysme opravdu dostali.“

„Ty bys dostal, já ne! Já jsem žádného chrousta nevytáhla z vody a nesušila, aby mohl zase ožírat stromy. Ty na mě vždycky všechno svedeš!“

Kája ve svém soucitném srděčku nedělal rozdíl mezi zvířátky užitečnými a škodlivými měl je všechna stejně rád a pomáhal jim jak mohl. Měl proto přátele v celém lese, na rozdíl od jiných lážovských kluků. Ti nejenže chytali cvrčky, pavouky nebo brouky, ale mnohdy je i mučili odtrháváním noh a ve své dětské necitelnosti někdy také odtrhávali čmelákům zadečky a vysávali je jen proto, že jim chutnaly sladce jako med.

Náhle děti zaslechly vrzaní naloženého trakaře od pěšiny k Lážovu a ohlas vzdáleného hovoru.

„To je trakař strejčka šafářovic,“ tvrdil Kája. „Zrovna včera se na něho teta zlobila, proč si nenamaže kolečko. Týna se vždycky zavře do kamrlíku, když strejček jede kolem. Dnes ráno jel na jetel a vzácná paní říkala, že jistě nemá uši. Víš co? Nadběhneme mu a podíváme se. Třeba je nenosí, když jezdí s trakařem.“

Kája se Zdeňou čekali ukryti v nízkém jedlovém porostu těsně u pěšiny. Drželi oba psy, ale ti se jim vyškubli a vyběhli naproti šafářovi. Rozštěkali se. Snad ucítili i někoho cizího. Když šafář dojel až k dětem s trakařem naloženými třemi kufry byly tak zaujaty zkoumáním, jestli opravdu nemá uši, že neviděly pana lesního, který šel těsně za ním.

„Tady jsou!“ zvolal pan lesní a vytáhl děti z houštiny. „Seděli tu jako dva hříbky v mechu! Tak to jsou ty naše děti, pane Michale. Naše i hajných, ale nejvíc patří lesu, domů chodí jenom k jídlu.“

Překvapeně a trochu rozpačitě se dívaly děti na pana lesního, za nímž stál cizí pán v bílém plátěném obleku.

„To Kája, tatínku, se chtěl podívat, jestli strejček má dnes uši, a tak jsme se tu schovali,“ řekla Zdeňka.

„I prach světe! Šafáři, ukažte se, jestli máte uši na svém místě!“ smál se pan lesní. „Tak tos ty, Kájo, spískal!“

„Prosím, vzácný pane, pěkně vítám, Pán Bůh rač dát dobré odpoledne,“ klaněl se Kája i cizímu pánovi. „Já nic nespískal. Strejčkovi píská trakař a vzácná paní povídala, že jistě nemá uši.“

Pan lesní se znovu rozesmál. „Ale děti! Nesmíte všechno brát tak doslova! Strejček má uši, ale na to vrzání si tak zvykl, že už je ani neslyší nebo mu aspoň nevadí.“

„Však já kolečko ještě dnes namažu, abych si až nedělal ostudu,“ šklebil se šafář.

„Tak, děti, a teď přivítejte pana Michala. Přijel do Lážova, aby tady kreslil a maloval, a bude bydlet u nás v lesovně. Jistě se budete mít spolu rádi.“

„Pěkně vítáme, pane, pane – vzácný pane. Ale tady se, prosím, nemusí nic malovat. Pánovic mají vymalováno a naše maminka taky už vybílila,“ řekl Kája. „Ajéje, vzácný pán má zrovínka tak bílé zuby a směje se očima jako naše maminka.“

„Tak to jsem jako váš, Kájo. Ale nebudu na zdejších samotách malovat ani bílit. Maluji krajiny a někdy i lidi, když se mi líbí. Podívej se,“ malíř otevřel skicák. „Jestlipak poznáš, kdo to je?“

„Jéje, to je, prosím, teta kovářovic! I bradavici na nose a kejvací zub má jako opravdická. Že se jí vzácný pán nebál?“ divil se Kája.

„No, však ona ten svůj portrét neviděla. Ta by mi jistě dala! Ale vás nakreslím také. Líbíte se mi!“

„To, prosím, vzácný pane, se vám líbíme jako teta kovářovic?“ nesměle a s obavou se zeptal Kája.

„Mně se líbí teta kovářovic jako typ zlé báby, a vy se mi zase líbíte jinak. Tak tomu musíš rozumět,“ smál se malíř.

„Kdepak pustit se do hovoru s Kájou. K ničemu to nevede, pane Michale,“ mávl rukou pan lesní, nebudeme se zdržovat a půjdeme dál. Maminka už na nás jistě netrpělivě čeká. Děti, jděte napřed, a vy, šafáři, pojedete s tou muzikou až na konci průvodu. Jinak by nás na samotách nikdo ani neuvítal!“

Slunce už zapadlo za Hřebeny a vlahý soumrak vystupoval ze všech lesních údolí a koutů, kam ho ráno zahnal slunce a kde se skrýval celý den hluboko ve stinných houštinách. Zprvu jen po lesích polehával, ale potom zvolna a tise vyšel do luk i polí se všemi vůněmi letní noci. Na lípu u samot přilétl sýček a dlouho teskně volal nad jednotvárnou písni neúnavných cvrčků, přehlušovanou jenom občasným zahoukáním lovcí sovy. Les oživil nesčetnými

nočními zvířátky, hledajícími potravu a jen srdce se úzkostí sevřelo, když se ozval vyděšený křik smrtelné hrůzy ptáčka, probuzeného ze spánku a uchváceného dravcem. Ve velkém pokoji lesovny rozsvěcovala Týna petrolejovou lampu, visící uprostřed stropu nad bíle prostřeným jídelním stolem. Pan lesní dolil zbytek vzácného vína, které uchovával a šetřil jen pro výjimečné příležitosti. Všichni byli spokojeni. A malíř Michal snad nejvíc. Žil sám, a často tvrdě, a teď byl najednou obklopen starostlivou péčí a pozorným pohostinstvím všech obyvatel lesovny. I psi, jindy tak nedůvěřiví k cizím lidem, seděli celý večer u jeho židle, každý na jedné straně, občas i hlavu opřeli o malířovo koleno, nechali se hladit a drbat za ušima a blaženě přivírali oči.

„Nu, co jste se tak zamyslel?“ zeptal se pan lesní malíře, který dlouho chvíli mlčky seděl a díval se otevřeným oknem do černého obdélníku setmělého lesa.

„Taky jsem míval takový vlídný domov, pane lesní, dokud moji rodiče žili,“ malíř se obrátil na paní. „I psy jsme mívali. A tak jsem na chvíli úplně podlehl dojmu, že jsem zase doma. Je mi u vás až příliš dobře... A co teď trochu hudby, vzácná paní? Tak krásný večer musíme také krásně zakončit, a to tím nejlepším, co mám zase já.“

Malíř vstal a odešel do pokojíku v podkroví.

Už od skončení večere Kája i Zdeňa se nepokojně vrtěli na židlích, ale ze zdvořilosti k hostu zůstali sedět. Jen se šeptem domlouvali, že doběhnou do hájovny dát Míšovi a Rafovi několik kostiček, které jim schovali od večere.

„Vaši psi už měli dost,“ vysvětloval Kája Zdeně a uštipoval z jejího kousku dortu. „A ty nemůžeš ani dýchat, jak máš ledviny plné.“ Pro jistotu, myslel si, ještě na ni vyvalím oči.

„A ne abys křičela, že ti zase něco беру! To je pro Rafička, aby taky tu „čikuládovou“ dobrotu aspoň olízl!“

Zdeňa už opravdu nemohla jíst, ale přece jen se lítostivě dívala, jak Kája rychle balí kousek dortu do papíru.

Prosím, vzácná paní, tak my už půjdeme zase k nám,“ řekl nahlas Kája, právě když paní volala na Týnu, aby pomohla malíři.

„Ju, tak to my tu zůstaneme, když uslyšíme gramofón,“ rozmýšlel se Kája. „Anebo honem doběhneme domů a hned tu zase budeme zpátky.“

To už stály děti mezi dveřmi pokoje a než se kdo nadál, klapla vrátka a nikdo kromě pana lesního neslyšel, co paní lesní odpověděla Kájovi: „Do postele půjdete! Hned spát! Ty děti nepropasou ani jednu příležitost,“ otočila se vyčítavě na svého muže, „aby mohly zapomenout na obvyklý pořádek, a ty se tomu jen směješ, tatínku,“ dodala paní lesní vyčítavě.

„Ale vždyť jsou prázdniny, maminko, a pro jednou se nic nestane. Však to zítra dohoní.“

Na stolek mezi okna položila Týna gramofon a hned za ní přišel malíř Michal s velkým albem desek v ruce a ukazoval je paní lesní.

„To je ale překvapení! Beethovenova Šestá symfonie, Pastorální, hraje Česká filharmonie,“ četla paní. „Ale známe ji, i když jen z klavírního výtahu. No, jen se nedivte,“ pokračovala páru když zachytila malířův nedůvěřivý pohled.

„Máme dobrou hudební výchovu od lážovského pana řídícího. Často chodíme do školy poslechnout si jeho nebo slečnu Slávku, oba jsou muzikanti na slovo vzatí a každý takový večer je pro nás svátkem a jednou z našich největších radostí. Říkám vždycky – požehnané ruce, které umějí pro nás oživit z not všechnu tu krásu. A vy teď přijdete hned s celým orchestrem!“

„U vás už se nebudu ničemu divit, vzácná paní. Mám jen radost, že se s vámi mohu rozdělit o požitek z krásné hudby,“ odpověděl malíř a na roztočenou desku na talíři gramofonu opatrně položil jehlu.

Kája se Zdeňou se vrátili k začátku poslední věty symfonie. Ale do pokoje nevešli. Sedli si na kousek suchého drnu u zdi, kam ještě nepadla rosa a kde dobře slyšeli. Oba psi si lehli

k nim. I když Zdeňka a Kája nemohli pochopit vše, co Beethoven hudbou vyjádřil, přece jen je okouzly překrásné melodie, tak nějak podivně blízké a známé.

„Takhle zpívají ráno ptáčkové v lese,“ šeptal Kája Zdeně.

„I kukačku jsem slyšel. To je krása, vydechl. „Jen aby nebyl brzy konec. A Rafovi dej pořádný št'uchanec, ať nechrápe. Copak nemůže spát v kuchyni?“

Děti seděly bez hnutí, i když deska dohrála, a nezvedly se ani po chvíli, kdy slyšely z pokoje, jak se přáním dobré noci loučí malíř Michal. Teprve volání Týny, hledající Zdeňku, je přimělo, aby vstaly a šly do lesovny.

Ještě se nerozednilo, ale chvíle před svítáním, kdy noc bývá nejtemnější, už minula. Hvězdy bledly a zvolna se ztrácely pod stále rostoucí záplavou mraku nazelenalého světla, které po obloze šířila zář dosud nevyšlého slunce. Na všech stromech i křovinách rozezpívali ptáci své nejkrásnější písně, plné radosti z vracejícího se dne. Starý jezevec, urousaný ranní rosou, kolébavě přeběhl okraj lesní mýtiny a spěchal do svého doupěte. Nevrlé zaprskal, když málem vrazil mezi rodinku funících a mlaskajících ježků, kteří celou noc slídili v zahradě hajnovny po spadlém ovoci a teď se zastavili na cestě domů k nějaké veledůležité poradě. A to už na východě obloha zlátlá. Netrvalo dlouho a slunce zalilo září celý kraj. Zatřpytilo se všemi barvami duhy v krupějích chladné rosy, rozehnalo mlžný závoj nad lesním údolím a zasvítlo i do oken kuchyně v lesovně.

Kája už nespál. Seděl v otevřeném okně do zahrady a ztvrdlou patičkou bosé nohy klepal do zdi v taktu nezvyklých melodií, které od večera neustále v duchu slyšel.

Namáhavě se pokoušel některou z nich zahvízdat. Zdálo se mu, že už ji má, ale zase mu unikla a pořád ji jen slyšel. Konečně ji zachytil a právě tu nejradostnější. Zahvízdal ji jednou, podruhé, a to už omítka klepání jeho nohy nevydržela. Velký kus se jí odloupl od zdi a spadl do záhonu fial a rezedy zrovna pod oknem.

„Jestli si toho někdo všimne, to zas dostanu,“ řekl si Kája. „Jistě si bude vzácná paní myslet, že jsem byl časné ráno v lese a lezl zpátky oknem. A my už jsme tolikrát slíbili, že to nebudeme dělat, abysme neukazovali cestu panu loupežníkovi.“

Najednou se chtělo Kájovi domů. Nebudil Týnu, aby mu udělala snídani, pohladil psy, pustil je na dvůr a sám zticha přivřel za sebou dveře na chodbu. V zahradě sesbíral několik letních jablek, studených a zmáčených rosou a zálibně se podíval na velkou hrušeň, už obsypanou žlutnoucími plody.

„Ty budou,“ pomyslel si. „A že mi ta zpropadená písnička nedá pokoj?“

Dohvízdal až před hajnovnou. Pozdravil a maminka se na něj pousmála.

„A kde jsi vzal tu písničku? Vždyť na samotách žádný drozd takovou neumí. Všimla jsem si, že přestali zpívat, když jsi hvízdal. Tak tě poslouchali. Ale teď pojď do kuchyně, máš tam snídani, tak nějak jsem tušila, že přijdeš časné.“

To, maminko, ten pan malíř ji včera hrál na gramofon. A ještě moc jiných, jednu za druhou. To je něco jinšího než strejček flašinetovic. A taky nás ten pan malíř bude kreslit a malovat jako tetu kovářovic. Udělal jí „pordrét“ a vůbec se jí nebál. Má bradavici, keřvací zub a mračí se. Já bych se na ni tak dlouho dívat nedokázal.“

„Ale Kájo! Nesmíš se lidem posmívat. Teta kovářovic je člověk jako každý jiný. A s tím panem malířem si sama promluví. Vždyť by to byla zrovna hříšnost malovat tak malého chlapce!“

„Maminko, ale ten pan malíř říkal, že se mu líbíme zrovínka jako tetu kovářovic, i když jinak. Povídal to tak jistotně, maminko, včera na pěšině, když jsme se dívali, jestli má strejček šafářovic uši...“

„Tak už dost!“ spráskla maminka ruce. „Bůh ví, chlapče, po kom jsi tak řečný. Vždycky přijdeš s takovou vymyšleností domů, že to ani pravda být nemůže. Jen abys nezačal lhát. Na

všechno se stejně vyptám a jestli jsi mi jen trošku zalhal, víš, co tě čeká. Nasnídej se a pak půjdeš se mnou na trávu a nasbíráš houby do lesovny, ať tam aspoň něco přineseš, když už tam pořád jíš.“

Za hodinu vracel se Kája s maminkou z lesa a zdaleka již slyšeli od hajnovny houkavé volání:

„Káájóó – Káájóó!“ – a když se Kája hvízdnutím ozval, pospíchala jim vstříc Týna.

„Teta, přišla jsem pro Káju. Půjde se Zdeňou k řídícím. Vzácná paní slíbila včera ve škole máslo a zapoměla, že mám dnes prádlo a od toho nemohu odejít. Taky přinesete čtvrt kila hrozin, dvě cikorky, šafrán, papriku, a ještě vám něco řekne vzácná paní. To toho zase zapomenete!“ trochu škodolibě pověděla Týna Kájovi.

„Tak to radši napište na papírek, Týno. To bysme si nepamatovali, kdepak! Stejně asi půjdeme do Lážova dvakrát i s papírkem. Víte, jako v sobotu, to jste tam byla dvakrát a my taky, a vzácná paní se zlobila, že jste asi někde povídala s Cílou nebo panem Malinou.“

„A vy zase bloumáte po náměstí, taháte se s kdejakým psem nebo kočkou a člověk se vás taky nemůže dočkat. Ukaž, jaké jsi našel houby,“ změnila Týna řeč.

„Ty jsou pro vás, Týno,“ odpověděl Kája. „Ale my ‚nebroumáme‘, ani netaháme psy...“

„Tak jen pojď, Zdeňo už na tebe čeká a abyste tu byli brzo zpátky!“

Kája a Zdeňo zaklepalí na hlavní dveře školy.

„Cílo, jděte odemknout,“ poručila paní řídící. To jsou jistě děti ze samot. Kdo jiný by to byl tak brzy.“

Z dlouhé a prostorné chodby se ozval hlasitý hovor a jasný Kájův hlásek: „Jéje, Cílo, vy jste ještě napolovic ospalá. To my už jsme půl dne vzhůru. Paní řídíková z vás asi nemá velkou radost. Pěkné vítám, paní řídíková, přejeme šťastné dobré jitro, a že se vzácná paní ze samot dává poroučet a posílá máslo. Taky jsme, prosím, přinesli hřibky a modráky, ale co les dal, to se nepočítá, jak říká naše maminka.“

„Dobře, dobře, Kájo,“ smála se paní řídící. Však já tě nebudu nutit, abys něco vzal, vím, že by to bylo marné, ale jestli jste už vytrávili, jděte vedle do pokoje. Na stole je košíček špendlíků, poslala nám je paní správková, rostou jen u nich na zahradě, nikde v Lážově je nemají. Sněžte je třeba všechny.“

„Ju, paní řídíková si jistě dělá ‚regraci‘. To my bysme špendlíky nejedli, píchaly by nás v ledvinách, a že by rostly u správců na zahradě, to se třebas taky jen povídá. V krámku je jich, prosím, za pětník pět.“

„Nic se nediv, Kájo, a jdi se přesvědčit. Uvidíte, že vás v ledvinách píchat nebudou!“ Paní řídící smíchem slzy vskočily do očí. „Ale pecky nepolykejte!“

Kája otevřel dveře a myslel si – špendlíky, ty akorát budou mít pecky! – a vklouzl se Zdeňou do pokoje.

„Je to tu skoro jako u vás. Podívej, tamhle je psací stůl pana řídícího. No ten, jak má ty vysoké nohy. U něj vždycky stojí pan řídící a píše vysvědčení, nebo čte noviny. Ale špendlíky tu nejsou. Já jsem věděl, že paní řídíková se jen tak smála a zatím nás sem poslala na tyhle ryngle. Ty já znám, taky jsem je viděl přes zeď na zahradě u správců. Ale Vojta Brabencovic říkal, že to ryngle nejsou. Třebas paní řídíková měla pravdu. Zdeňo, ty jsou dobrý,“ pochvaloval si Kája.

Špendlíků rychle ubývalo. Na dně košíčku jich už zbývalo jen několik, když Kája opět promluvil: „Ale všechny je sníst nesmíme! Třebas přijde pan řídící a ten by nám dal co proto!“

Ale vzal si ještě jeden a Zdeňo taky.

Děti chvíli obhlížely obrazy i diplomy pana řídícího, rozvěšené po stěnách, a pak si sedly na lavičku u otevřeného klavíru. Kája zkoušel jedním prstem hluboké tóny a Zdeňo k tomu na druhém konci vyťukávala jako zvoneček.

„Tohle nic není,“ řekl Kája. „Bručí to jako strejček Nikodýmovic na basu, i když ty hraješ taky pěkně. Tak ve Lhotce zvoní poledne. Na skalce ve Lhotce, pečou se lívance,“ odříkával Kája.

Opět se mu v paměti objevila melodie, kterou ráno hvízdal. Zahrál ji na dva takty jedním prstem sice s několika chybami, ale podruhé to šlo lépe a netrvalo dlouho a uměl ji čistě a dobře přehrát celou. Ani nezpozoroval, že zatím do pokoje vešla paní řídící, slečna Slávka a její přítelkyně Míla, konzervatoristka z Prahy, která byla ve škole několik dní na návštěvě.

„Prosím tě, Kájo, kdepak jsi to slyšel?“ ptala se udiveně slečna Slávka.

Ale Kája začal zase znovu a zarazil se teprve, když ho Zdeňa pořádně štípala do zad. Rozhlédl se a sjel v rozpacích z lavičky. „A to jsou k nám hosti! Pěkně vítám! Já jsem, prosím, jen tak zkusil jednu písničku. Ale tuhle Zdeňa taky hrála!“

„No dobře. Poslouchali jsme. Ale jak jsi k té písničce přišel? Vždyť je zrovna k neuvěření, že bys ji slyšel doma?“

„Ju, doma jsem ji, prosím, neslyšel, ale včera celý večer vyhrával pan malíř v lesovně na ‚gramofór‘. Taky nás bude malovat jako tetu kovářovic s bradavicí a kejevavým zubem. Naše maminka říkala, že je to ‚řičnost‘ malovat malé kluky, ale že se na to zeptá,“ rozpovídal se Kája.

„Já tomu všemu dobře nerozumím,“ promluvila přítelkyně slečny řídících. „Ale ten malíř, který bydlí v lesovně, je jistě dobrý hudebník, když vozí s sebou po světě Beethovena a dávají po fořtovnách koncerty. Moc ráda bych ho znala. A z tebe, hochu, jistě bude také muzikant. Učíš se hrát na nějaký nástroj?“

„Prosím, kdepak, slečno. Teď jsou prázdniny a naše maminka by mě ani neposlala vodehrávat k strejčkovi Fialovic. My jsme jenom hajnejch a nemáme na vyhazování,“ pokrčil Kája rameny.

„To by nebylo žádné vyhazování. Naopak. Máš tak znamenitý sluch, že by byla škoda ho zanedbat. Podívej se na mě. Já začla hrát na piáno od malička.“

Kája chvíli mlčel. Náhle se zeptal slečny Slávky: „Prosím, slečno, tahle slečna taky maluje?“

„Ale kdepak, co tě napadá! Nic nemaluje,“ smála se slečna Slávka. „Proč se ptáš?“

„Ten pan malíř taky včera říkal vzácnému pánovi, že hraje na piáno od ‚malíčka‘. Já jsem to prve zkoušel, ale malíčkem to jde moc špatně. Lepší je to tímhle,“ natáhl Kája ukazováček.

Když se smích utišil, vzal Kája Zdeňu za ruku, ukláněl se a se všemi se loučil. „My musíme ještě moc nakupovat,“ vysvětloval.

„Tak vyříd'te na samotách pěkné pozdravy a tomu panu malíři pozvání, aby si přišel zahrát na klavír nebo na varhany v kostele. Muže taky hrát se slečnou Mílou na čtyři ruce,“ dodala paní řídící.

„Ať přijde brzy! Těšíme se na něho!“ Ještě do chodby za dětmi volala slečna Slávka.

Děti seběhly z vršíčku od školy, vzaly si tašku už naplněnou a připravenou u pana Štulce. Dlouho potom odpočívaly ve stínu na kraji lesa. V lesovně je zatím netrpělivě vyhlížela paní lesní.

„Týno,“ volala paní. „Mně se zdá, že budete muset jít dětem naproti. Nesou těžkou tašku a jistě někde sedí!“

Týna předstírala, že neslyší. Jen rychleji drbala na valše kus prádla, který měla právě v ruce, až voda z necek stříkala po dvoře.

„To tak,“ bručela, „budu běhat za dětmi! Však přijdou a na škubánky je ještě času dost.“

Ale jak zdvihla hlavu od valchy a podívala se k lesu, děti spatřila. „Už jsou tady, vzácná paní!“ zavolala do kuchyně.

„Nic jsme nezapomněli, ani neztratili, Týno,“ pochlubil se Kája.

„No, to je skoro zázrak,“ ušklíbala se Týna.

„Paní řídíková pěkně děkuje, vzácná paní, a všechny pozdravuje,“ vyřizoval Kája. „A taky jsme tam jedli špendlíky, ale vůbec nepíchal. Je tam jedna slečna z Prahy a paní řídíková i slečna říkaly, aby tam pan malíř přišel na čtyři ruce nebo do kostela na varhany. Ta slečna říkala, když jsem hrál, že bych se měl učit, ale já jsem se jí vymluvil, že jsou prázdniny a naše maminka nechce. Kdepak vodehrávat! Na to my nemáme se Zdeňou čas.“ Kája se otočil ke Zdeňě.

„Maminka ráno tloukla a ve sklepě je podmáslí. Vo co, kdo tam bude dřív?!“

Druhého dne pozdě odpoledne vyšel ze školy malíř Michal s dětmi a slečna Míla. Zamířili přímo ke kostelu. Pan řídící jim půjčil klíč od kůru, když slečna i malíř slíbili, že budou hrát jen na nejtíšší rejstřík.

První na kůru byly děti, jejich bosé patičky zaduněly tísnivým a nehybným tichem rozlehlého kostela, mihly se kolem varhan a zmizely vzadu za nimi v tmavé klenuté místnosti s maličkým zamřížovaným okénkem a nádherným výhledem na lážovský zámek a vysoké brdské Hřebeny s pruhy zelených lesů a pasek a štíhlou červenou věžičkou skaleckého kostelíka. Kája se Zdeňou sešlápli společně nejdřív jedno šlapadlo a pak zase druhé. Měchy zaskřípaly vyschlým dřevem, vehnaly vzduch do píšťal a citlivé prsty na dvojité klávesnici varhan naplnily čekající ticho kostela přísnou a překrásnou melodií Bachovy Fugy es-moll.

Kovářka se zastavila na silnici pod kostelem. Schovala se za jedním z kaštanů a očima jen jezdila po okolí pumpy. Zdálo se jí, že tam zahlédla mladou Višňákovou a právě jí by se chtěla vyhnout. Celkem jí nic neudělala. Jen v pondělí řekla v krámku, že Višňáčka má děti jako vyžlata a dnes ráno jí Kacrovka vyřizovala, že Višňák se na ni chystá. Takhle hloupě jim padnout do rukou! Kdyby to aspoň bylo až za pár dní! Čerchmant aby mi poradil, jak se teď dostanu domů, zlobila se kovářka.

Obloha zešedla, vítr se otočil, ochladl a v jeho střídavých nepravidelných nárazech byla vůně deště.

Kovářka zhluboka vtáhla nosem vzduch. „Hned bych do toho kopl! Bude pršet, to je jistý, a Vincourková na mě čeká pod lesem. Ale co! Ať čeká. Dříví nenajde, leda by jí ho sám foť ukázal.“

Kovářka se sípavě rozesmála. „To já foť nepotřebuju, když jdu pro dříví!“

Náhle nastražila uši. Opravdu! Slyší varhany! Ale kdo by teď v kostele hrál? Snad si někdo honem narychlo nevzpomněl se svatbou?

„Žádná svatba,“ rozhodla kovářka. „Nikdo přece neměl ohlášky a už je skoro večer. To bude něco jiného!“

Jazykem přešla tenké rty a polkla slinu. Chvilí přešlapovala za kaštanem a pak se rozeběhla silnicí zpátky ke kostelu. Před dveřmi na věž si oddechla. Nikdo ji neviděl! To by bylo, aby to nevyzkoumala! Hned jak stoupala po schodech, uvažovala: „Řídící to není. Snad je to ta jejich holka. Taky se už někdy v neděli na ‚tchóru‘ roztahuje. Že jí hanba není! Ženská a hraje při mši v kostele!“ ušklíbala se kovářka. „To jsou teď poměry!“

Zastavila se před kůrem, setřela z čela pot a s napjatou opatrností a zatajeným dechem pomalu stiskla kliku. Pootevřenými dveřmi a jedním jediným dychtivým pohledem se dozvěděla všechno.

Zase tiše zavřela a překvapeně vydechla: „Tak to je ten mazal a ta naporáděná fíflena je ze školy! No, počkejte! Já vám dám v kostele vyhrávat a pořádný lidi zdržovat od práce!“ vzpomněla si kovářka na Vincourkovou. „Ty mazale jeden, v kovárně holt slečinky nebyly, tak se ti kvartýr nelíbil! Ale z kostela ‚dyjátr‘ dělat nebudete! Holenkové, to bude rambajs! Já, kovářka, se o to postarám!“

Se zlým úsměvem dvakrát otočila klíčem, který zvenku trčel v zámku, opatrně ho vytáhla, ukryla pod zástěrou a zase tak obezřetně vyšla před kostel. Plán už měla promyšlený. Nejdřív dojde pro Kacrovku, starou i mladou, dědek Rypců bude taky doma a někoho sežene ještě po cestě.

„Na takovou podívanou půjde kde kdo,“ libovala si kovářka, „a svědky musím mít. Snad je za to zavřou, a tak jim zasolím, jak se patří!“

S jízlivou radostí vypověděla všechno Kacrovce hned u plotu chalupy a Kacrovka vzrušením jen pomlaskávala, když uviděla klíč od kůru, který jí kovářka ukázala jako důkaz. Zavolaly do chalupy na mladou a společně šly dál, přidávajíc ke kovářčině vyprávění další podrobnosti a dohady, které se jim za chvíli zdály skutečností a jimž skálopevně věřily. Leckde je lidé se smíchem nebo pohněvaně odbyli, ale přece jen jich hlouček došel ke kostelu. Pět nebo šest nedočkavých klepen různého věku, kovářku a Kacrovku v to nepočítaje, dědek Rypců a hromádka dětí. Kovářka je vyvedla po schodech a s netajenou vítězoslávou vešla na kůr. Uvnitř kostela bylo už šero, ale dobře viděla zavřené varhany, srovnané zpěvníky a sešity not. Nic víc. V kovářce hrklo. Chvíli nerozhodně stála, a když se za ní ozvalo nespokojené a zklamanečtí reptání, rozběhla se kolem varhan s poslední nadějí, že snad najde malíře a slečnu Mílu schované u měchů. Zapomněla, že úzká chodbička, která vedla k měchům, má nízký strop, několik příkrých schodů, a že i ve dne je tam úplná tma. Udělala dva kroky, hlavou narazila na strop a než se vzpamatovala, seděla ve stoletém prachu hlinité podlahy. Ženské slyšely její výkřik i pád ze schodů, hlasitě a polekaně se dohadovaly a nahrnuly se do chodbičky jedna přes druhou. Dole pod schody Kacrovka zdvíhala kovářku na nohy.

„Holka, to sis dala,“ řekla kovářce. Pak se k ní naklonila a zašeptala: „Jestli tady toho malíře nenajdeme, tak je s námi konec. Slyšela jsem Vykydalku, jak říkala dědkovi: Jen aby bylo dost světla, abych na ty rány viděla! A znáš ji, zbytečně nikomu nic neslibuje a ruce má jako palice! Mezi náma, už teď se mi třesou kolena!“

„Mlč!“ obořila se kovářka na Kacrovku a vzchopila se. „Dědku, máte sirky?“

„Mám, mám, teta,“ ochotně odpověděl dědek Rypců a než vykročil, hledal holí příští schod. Pro jistotu se o hůl pořádně opřel a tichem kostela projelo bolestné zaječení mladé Kacrovky, která se přitiskla ke stěně, aby dědek mohl projít a zrovna prsty bosé nohy mu vstrčila pod hůl. Div že jí je nerozmačkal.

„Tak mi ty sirky, dědku, už podejte,“ zavrčela kovářka.

„Nebo nás tu všechny zmrzačíte. Od vás tak něco chít, to si člověk dá!“

Kovářka škrtnula o krabičku, hořící zápalku zdvihla nad hlavu, ale marně se rozhlížela nejen ona, ale i všichni ostatní. Nikdo tam nebyl. Zdrčené kovářce vypadl z ruky oharek zápalky a červeně zasvítit na zemi. Franckovi Křivohlavovic, kterého kluci nikdy nechtěli pustit ke šlapání měchů, se několikrát podařilo šlapadla sešlápnout a unikající vzduch z měchů kvílel a naříkal tenkým hláskem. Kovářka se zachvěla strachem a rozhodla se pro útek. Doufala, že se jí to ve tmě podaří. A skutečně, vyškubla se všem, kteří se na ni s křikem sáпали, ale když už byla u dveří na kůr, zastavila se jako zkamenělá. Oslepila ji záře velké kymácející se lucerny a nad ní se objevil podivně zdola osvětlený, rozhněvaný a užaslý obličej kostelníka, který šel zvonit na věž klekám a slyšel hluk a výkřiky z kůru.

„Vy bando lupičská! Bůh mi odpusť, abych neklel na posvěceném místě! Takovou výtržnost dělat v kostele! Kdo vás sem poslal a co tu chcete? No jo, paní mistrová! Ta aby při něčem nescházela! Ke všem z vás přijde zítra četník! Máte se na co těšit!“

„Cože?!“

„A teď ven a rychle!“ – kostelník doláteřil a klukům, které měl na dosah, už sázel pohlavky. Všichni, nejen kluci, se snažili uniknout do tmy. Ulička, kterou se muselo projít kolem varhan, byla úzká a tam také byla tlačenička největší. Starou Kacrovku dokonce vmáčkli až na druhou stranu mezi varhany a lavičku. Hned při prvním kroku Kacrovka strnula. Hrůzou se ani hnout nemohla. Celý kostel totiž zaburácel strašlivým zabučením nejmohutnější píšťaly varhan a Kacrovka myslela už jen na poslední soud a na své hříchy.

Kostelník postavil lucernu, chytil se zoufale oběma rukama za hlavu a naříkal: „Uličníci! Vždyť oni taky našlápli měchy! To je boží dopuštění! A tak ženská stojí na tom pedálu jako socha! Panímámo, sundejte nohu z pedálu, vždyť zbojíte kostel!“

Ale teprve když píš'ale došel vzduch a naposledy zkomíravě zakvikla, Kacrovka sebou trhla a se vzlyknutím a vytrštěnými očima překročila pedály. Šla z kůru poslední. Kostelník chvíli poslouchal, jak škytavě vzlyká na schodech, a zakýval hlavou. „Hm, to se v bábě zarazilo leknutí. Doma z ní určitě budou mít radost. Ale rád bych věděl, proč se ty ženské šly seprat až k měchům, a jak se mohlo stát, že je tu klíč pana řídícího. Musím se zastavit ve škole a pořádně se na to přeptat.“

Kostelník vzdychl, zvedl lucernu a namáhavě stoupal výš po schodech ke zvonům. A jak lucernou zakýval, stíny se hnuly ze všech temných koutů a poskakovaly kolem něho.

Před všemi kluky vyběhla ze hřbitova zkrušena kovářka. Zastavila se až na silnici. Děšť pleskal do střech a šuměl v listí kaštanů.

Kovářka s úlevou přejela dlaněmi obličej, ohmatala bolestivou bouli na čele, přehodila si vrchní sukni přes hlavu a nedbajíc na rozbité koleno, hbitá a shrbená zmizela ve tmě a lijáku. Zaslechla totiž rozčilené hlasy ženských, které se v jednom chumlu vyhrnuly před kostel. Věděla, že ji hledají, a znovu ji zachvátil strach. Ale když se jí podařilo přeběhnout všechna osvětlená místa a Lážov měla za sebou, obrátila se a pěstí zahrozila: „Běda tomu, kdo mi tohle nastrojil! Ke mně, poctivé ženské, zase přijde zítra vyšetřovat četník! Ale já se dozvím, kdo ty dva z ‚tchóru‘ pustil, a i kdyby to byl třeba pan ‚direktor‘, tak mu to přijde draho!“

V hajnovně vyprávěl Kája mamince o kostele, o panu malíři a slečně, jak krásně hráli, a když řekl, že dveře na kůr někdo zvenku zamkl, maminka se podivila: „A kdo by vás tam, chlapče, chtěl zavřít? Vždyť by si to nikdo nejspíš ani netroufal.“

„Ju, maminko, vy řeknete ‚neroufal‘, ale jistotně to tak bylo, i klíč se ztratil a pan malíř se moc zlobil. Ale já jsem si hned vzpomněl, že u měchů jsou ještě jedny dveře, víte, takové bez kliky, jenom zvniťku na závoru, a že vedou taky na schody. Ale bylo tam moc velkých kamenů a kus trámu a to jsme museli odklidit. Pan malíř mě pak pochválil a říkal, že by byl sám dveře nenašel. Pan řídící se potom taky moc zlobil, ale nevěděl, kdo to udělal, jen povídal, že zahlédl z okna tetu kovářovic, jak šmejdí kolem kostela, a že nás tam jistě zamkla a klíč ukradla.“

„Ale Kájo, jak to mluvíš? Pamatuj si, že nesmíš po dospělých všechno opakovat. Pan řídící může leccos říct a tetu kovářovic snad jen podezírá, ale ty musíš mlčet. Víím, že teta kovářovic není hodná a jestli to opravdu udělala, však trestu neujde. A co kdybys šel spát? Už by mohlo být dost toho ponocování, zvykl by sis, a přitom víš, jak je časně ráno v lese krásně a že je zrovna hřích zaspát první písničku našeho drozda. Jestlipak už jsi viděl, že vyvedli mladé z hnízda?“

„Ju, maminko, hned ráno. Ale to bych musel mít taky píš'alu na to ponocování a pískať jako strejček ponocnejch,“ zasmál se Kája do hrstičky. A zanedlouho už usínal, přikryt maminčinými pečlivými rukama.

Začínala chladná noc, jaká někdy bývá i uprostřed léta. Jen děšť vytrvale šplíchal ze střešních okapů, rozesel louže po cestách a stékal do vod potoků, žlutých hlínou, vyrvanou prudkým proudem ze břehů.

II. (Dvacetikoruna)

Hluk a neklid v lážovské škole se rázem utišil, když do dveří vstoupil pan řídící a za ním nový pan učitel. Děti vstaly a poprvé po dlouhém tichu, které ve škole vládlo celé prázdniny, ozval se sborový pozdrav: „Po-chvá-len...!“ Konec pozdravu zanikl v nesrozumitelném zmatku. Některé děti ho odříkávaly rychle, jiné pomalu a několik repetentů, sedících vzadu v poslední lavici, jen naplano otevíralo ústa.

Pro pana učitele to bylo jeho první místo a všechno vypadalo jinak, než si představoval. Ale pan řídící mu mnoho Času na přemýšlení nenechal. Promluvil k dětem několik vět a vyzval je, aby dobrovolnou sbírkou přispěly chudým žákům na školní potřeby. Pak odešel a třídou proběhl vzrušený šum. To si děti sdělovaly dojmy o novém učiteli. Francek Řehořovic využil chvílky uvolnění a namočil Nandě Troníčkovici koneček copánku, pevně utaženého z vlásků světlých jako len, do kalamáře, právě dnes vrchovatě naplněného inkoustem. Ale nepodařilo se mu to, jak si přál, protože Terina Pachlovic ho viděla a do Nandy vrazila. Franckovi copánek vyklouzl z ruky a jak se Nanda rychle otočila, několik kapek inkoustu odstříklo Tonči Kvíčalkovic na tvář. Tonča přejela rukou obličej, podívala se na dlaň zmodralou šmouhami inkoustu a zavřískla, až panu učiteli leknutím zápisník vypadl z rukou.

„Nic naplat,“ pomyslel si, když se shýbal k zemi. „Musím na ně přísně.“

Hřmotně postavil židli ke stolu a rozkřikl se. Za mlčenlivého nesouhlasu repetentů Terina Pachlovic hned pachatele prozradila, a když si ho pan učitel zapsal, poslal Tonču i Nandu k pumpě, aby se umyly.

Domlouval dětem, ale marně se snažil upoutat jejich pozornost. Dobře věděly, že dnes ještě vyučování nezačne a že brzy půjdou domů. Však už také byly nedočkavé. Cíp modré oblohy, visící mezi červenými střechami sousedních domů, halas lidí z blízkého dvora, nesoucí se bezvětrím krásného dne na přelomu léta, prudké smyčky vlaštovek, létajících kolem otevřených oken, to vše odvracelo jejich pozornost od řeči pana učitele. Teprve zmínka, aby se přihlásili dva hoši k provedení sbírky na chudé spolužáky, připoutala jejich zájem. Ale jen jediný chlapec zvedl ruku.

Vojta Brabencovic se ušklíbl: „To je ten Karel Mlejnek, co pořád mlsá u cukráře,“ šeptal Franckovi Křivohlavovic. „Pražák! Kam se na něj hrabeme! Bydlí tady s mámou a naše Nanda povídala, že bude s námi přes zimu chodit do školy. Prej mu v Praze nesvědčí. Mají asi moc peněz a kluk má roupy.“ Vojta se zasmušil. „Nemůžu ho ani vidět. Taky jsem to doma zkusil a řek jsem, že bych chtěl do Prahy, protože mi tady nesvědčí, ale jen tak tak jsem uhnul pohlavku od mámy, a když jsem viděl, že táta odepíná řemen, radši jsem se schoval ve stodole a nevylezl, dokud neodjel na pole.“

Pan učitel si zapsal Mlejnka a protože se už nikdo jiný nepřihlásil, namátkou vybral druhého chlapce, který seděl v lavici vedle něho. Byl to Pepík Rysákovice. Pepík rozpačitě zrudl, vstal, ústa roztáhl do širokého úsměvu a vyrazil ze sebe: „Prosím, ano!“

V tom okamžiku se Kája probral ze vzpomínek na les a na samoty, a když viděl Pepíka, jak se před ním postavil, taky v lavici vyskočil. Domníval se, že pan učitel odchází ze třídy a hlasitě pozdravil: „S Pánem Bohem!“

A jako na povel se třída otrásla výbuchem smíchu a dupáním, které vycházelo z lavice repetentů. Ale ještě než pan učitel mohl vzhlednout od stolu, nad nímž byl skloněn, Kája už zase seděl a plný úzkosti se krčil v lavici za Pepíkem. Přál si být někde v lese, kde by ho nikdo nenašel. Ale jakmile hluk ustal a pan učitel se chystal vyšetřit jeho příčinu, ozvalo se spásné zaklepání. Vzápětí se v pootevřených dveřích třídy objevil pan řídící, který dával panu učiteli potají znamení, že už je čas, aby děti pustil domů. Zaslých totiž Kájův pozdrav, když šel kolem a domyslel si, že to Kája jistě udělal bez zlého úmyslu.

„Tak akorát pan řídící přišel, abych neměl ‚marél‘,“ vyprávěl potom Kája paní řídící, když se v kuchyni zastavil pro Zdeňu. „Ale my už musíme utíkat domů. To je soužení s tou školou, paní řídíková. Rámus, dupání po schodech a zlobení s holkama. Poběžíme trapem až za Lážov, abysme byli brzo v lese!“

Bylo to v pátek dopoledne, třetí den od začátku školního roku, když se pan učitel vyptával na výsledek sbírky. Karel Mlejnek mu s přehnanou ochotou rychle donesl arch papíru se jmény dětí, které na sbírku přispěly, a položil ho na stůl.

„Tak celých dvacet korun jste vybrali! To je pěkné,“ pochvaloval si pan učitel. „A teď mi dej ještě peníze, Mlejnku!“

„Prosím, peníze má Rysák,“ odpověděl Mlejnek.

Pepík Rysákovice si zrovna zálibně prohlížel nový, krásně malovaný penál, který včera dostal od kmotříka mlynáře, a když zaslechl svoje jméno, vstal a překvapeně se rozhlížel po třídě.

„Odevzdej peníze, Rysáku!“ řekl pan učitel.

Pepík se chvíli ošíval v kabátku s krátkými a na loktech záplatovanými rukávy, který ho všude tísnil, trochu pootevřel ústa, prsty projel ježaté světlé vlasy, ale nepromluvil.

„Copak jsi mi nerozuměl? Odevzdej mi peníze,“ opakoval pak učitel.

Pepík ještě dvakrát v lavici rozpačité a nejistě přešlápl, než odpověděl: „Prosím, já jsem je včera dal Mlejnkovi. Říkal, že si je všechny nechá u sebe, abych je neztratil. Byla to, prosím, dvacetikoruna, slepená lepenkou!“ Pepíkovi vhrkly slzy do očí. Včera byl tak rád, že si Mlejnek peníze vzal a že už se o ně nemusí starat. Vždyť ještě nikdy nenosil v kapsičce tolik peněz! Pořád je opatroval, počítal, a když mamince doma pověděl, že vybírá ve třídě peníze, jen mu řekla: „Pamatuj si, Pepíku, jestli z těch peněz ztratíš třeba jen pětník, tak bude zle! Víš, že s tátou dřeme od rána do noci, jen abyste se aspoň najedli. Musíš dát pozor, protože já bych ti nemohla nic dát.“

A teď pan učitel chce od něho peníze.

„Prosím, to není žádná pravda! Rysák mi nic nedával!“ hájil se přesvědčivě Mlejnek. „Asi ty peníze utratil a teď by to mě chtěl svádět!“

Na Pepíka padla hrůza. Tak tohle na něj nastrojil jeho soused, který se ostatně od začátku k němu choval pohrdavě. Pepík věděl proč. Mlejnek byl pyšný na své modré šaty se širokým námořnickým límcem, na své hedvábné košile, bílé střevíce a vůbec na všechno, čím se lišil od ostatních vesnických dětí. A Pepík patřil právě mezi ty nejchudší. Z lítosti, že mu bylo ublíženo, pustil se do hlasitého vzlykání.

Pan učitel zaváhal. Přece jen se mu zdál Pepík nějak upřímnější a poctivější, ale nemohl uvěřit, že Mlejnek, jehož zevnějšek na něho udělal dobrý dojem, by zpronevěřil vybrané peníze. Vždyť tak směle a klidně se mu díval od očí. Pan učitel ještě chvíli srovnával a posuzoval oba hochy a prozatím se rozhodl pro shovívavost.

„Je to ošklivá příhoda, která by udělala hanbu celé třídě. Rád bych tomu zabránil, a proto ti dávám, Rysáku, příležitost, abys do odpoledního vyučování peníze přinesl. Nemyslím, že bys je zdefraudoval a promlsal. Snad jsi je ztratil, teď máš strach a bojíš se k tomu přiznat. Ale rodičům to musíš říct a ztrátu nahradit. Rozuměl jsi?“

Pepík měl plácem tak stažené hrdlo, že ani odpovědět nemohl. Poznal, že je zle a že mu pan učitel nevěří. Pro slzy neviděl a ani Mlejnkovi si už dál nevsímal.

Panu učiteli dalo hodně námahy, aby zase přiměl děti k pozornosti. Nebylo to snadné, protože děti nebyly přesvědčeny o Pepíkově vině. Naopak podezřívaly Mlejnkovi a Pepíka jim bylo líto. I Kája byl nepozorný a nespouštěl oči z Mlejnkova obličeje. Pojednou zvedl ruku.

„Co chceš, Maříku?“ zeptal se ho pan učitel.

„Prosím, tu dvacetikorunu si nechal Mlejnek!“

„Sed' a mlč!“ rozzlobil se pan učitel. „Nestarej se o to, do čeho ti nic není, a nebuď drzý!“

Kája, zklamaný a umlčený okřiknutím pana učitele, se už znovu hlásit neodvážil. Ale hned o první přestávce vyběhl ze školy a utíkal dolů po náměstí, až se mu hlavička třásla. Udýchaně a prudce otevřel dveře u cukráře Hřebíka. Zvonek se rozklinkal a ještě než dozněl, Kája kvapně pozdravil. „Prosím, vás, strejčku, máte ještě v „šuflíku“ tu slepovanou dvacetikorunu? Víte, tu, na kterou jste dneska dával zpátky korunky Mlejnkovi? Jenom na chvíli kdybyste mi ji půjčil. Já bych vám tady třeba něco nechal, abyste se nebál!“

Kája kvapně prohledával kapsičky a na pult kladl hrušku, kousek provázku, vábničku na srnce, kterou mu tatínek vyřezal z březového prutu, několik kuliček a nakonec s povzdechem krásnou, fialovou káču.

„Já bysem vám je ‚nezdefrauroval‘, ani si za ně nechci koupit bombony od pana Štulce. Taky je prodává a vy to třeba ani nevíte!“

„Ale vždyť já ti ji půjčím! Jen mě nech, abych se vysmál!“ konečně a se zakuckáním odpověděl pan Hřebík. „Nemusíš mi nic nechávat v zástavě a věřím ti taky, že ty peníze nepromlsáš jinde! Ale co s tou dvacetikorunou budeš dělat? Jen náhodou jsem ji dal stranou, protože byla špatně slepená.“ Cukrář vytáhl ze zásuvky bankovku a podal ji Kájovi. Znal ho dobře a věděl, že mu ji vrátí, jak slíbil.

„Ju, to je ona! Díval jsem se ráno z ulice, když tu byl Mlejnek. Jen tak schválně, co u vás pořád kupuje. A viděl jsem, jak si ji prohlížíte. Ale teď vám ještě nemůžu nic říct. Pan řídící by se třeba zlobil, kdyby to nebyla pravda.“

Kája shrábl z pultu nejdřív káču a ostatní věci a pak teprve opatrně složil dvacetikorunu. Ve školní chodbě potkal pana řídícího s novinami v ruce.

„A to je, prosím, náhoda, pane řídící. Zrovínka vás hledám!“

Překotně a zmateně vyprávěl Kája panu řídícímu, že pan učitel podezírá Pepíka Rysákovice ze lži a že i pan Hřebík se pamatuje, jak u něho ráno Mlejnek za slepenou dvacetikorunu kupoval čokoládu. Pan řídící se zamračil, ale Káju pohladil po tmavých a lesklých vlasech.

„Jsi hodný a bystrý chlapec, Kájo. A ačkoliv by sis zasloužil veřejnou pochvalu, bude snad líp, když se nikdo nedozví cos vypátral. Pan učitel se zmýlil, protože vás všechny ještě nezná. Zavolám si Mlejnkovu matku a postarám se, aby peníze byly nahrazeny.“

„To jsem, prosím rád, že Pepík mluvil pravdu,“ oddechl si Kája. „Stejně o žádnou pochvalu před klukama nestojím, to mi by bylo tak zle na ledvinách, že bych musel utéct do lesa, a pak bych ještě doma dostal proutkem, protože už dávno nejsou prázdniny a musí se pořád sedět ve škole. Ju, to já ani doma o tom nikomu nepovím. Naše maminka říká: Co dělá pravice, ať neví levice! To by se ptala Týna, jak to bylo, vzácná paní, teta šafařovic, strejček, jen snad jediná Marjánka ne. Ta vůbec, pane řídící neumí mluvit a je pořád malá a už asi neporoste. Tuhle jsem říkal tetě, že je ‚hluchoněmá‘, když pořád křičí Má-má-má-má a víc nic. Ale teta Dvořáková mi slíbila,“ pokračoval Kája šeptem, „že ji zase odnese zpátky do ‚dubčí‘, když jsem jí tuhle říkal, že se asi přechmátla.“

„Dobře, dobře, Kájo,“ smál se pan řídící. „Já vím, jaké máš starosti. Ale teď běž do třídy, vyučování už začalo, a řekni panu učiteli, že ho prosím, aby na chvíli přišel do kabinetu. A pamatuj si! Nikomu ani slovo!“

„Ju, pane řídící, už běžím!“

A za okamžik a s rozradostněnou tváří vyřizoval Kája vzkaz panu učitelovi. Pepíka, který seděl s hlavou v dlaních, rýpnul do zad a pošeptal mu: „Pepíku, nebřeč! Nic platit nebudeš a Mlejnek bude bit! Pan řídící už ví, jak to všechno bylo!“

III. (Sv. Mikuláš na samotách)

Ten čas běží hrozně rychle. Střídají se roční období, jaro, léto, podzim, zima a sotva léto se rozloučilo, přehoupl se podzim a najednou od rána už hustě sněžilo.

Tiše a měkce přikrýval sníh utvrdlou zemi a les. Střechy lážovských domů zbělely, stejně jako chalupy, a odpoledne lidé metli a shrabovali sníh z cestiček a chodníku.

Klid náměstí tichého městečka porušil až výskot dětí, které se vyhrnuly po skončení vyučování ze školy. Vylétla první koule a rozprskla se o hlavu Tonči Troníčkovice. „Francku? Viděls? To byla trefa!“ liboval si Vojta Brabencovic.

„Jen by tak nemusela ječet. Ještě vyjde pan řídící a zavolá si mě zpátky, že budu po škole.“

Pan řídící sice nevyšel, ale Tonča Troníčkovice byla přesporní z Rymáně, a její křik byl povelem pro všechny přespornáky k napadení nejen Vojty, ale i ostatních lážovských dětí. Vojta se jen oťrásl po zrádné kouli za krk, položil čítanku i penál do sněhu, přikrčil se, rychle umačkal několik koulí do zásoby a s výkřikem: „Kluci! Ženem je až do Rymáně!“ se neohroženě vrhl přímo do klubka přespornáků, shýbal se a mazaně uskakoval před dobře

mířenými ranami. Rymaňáci, posílení kluky z Kytína a Lhotky, přeběhli do kaštanové aleje a poschovávají se za silnými kmeny stromů, urputně bojovali. Ale dlouho se tam neudrželi. Na Vojtův pokyn skupina lážovských oběhla kostel a náhle přepadla přespolňáky zezadu. Jejich odpor se rychle změnil v divoký úprk přes náměstí a najednou úzká ulička k nádrazí jim všem nestačila, jak se snažili, aby už byli za Lážovem.

Kája a Zdeňa se zdrželi u paní řídící, a když vyšli před školu, uviděli jen hromádku knih, penálů a několik školních brašen napolo zasypaných sněhem. Docela na rohu se krčila u plotu Nanda Brabencovic.

„A jéje! Nanda hlídá! To tu byla koulovanda!“ překvapeně vyhrkl Kája. „Kde jsou? zeptal se Nandy.“

„Už je zahnali do uličky a holky čekají támhle nahoře v zátočině u Dymáků!“ Nanda popotáhla zimou zčervenalým nosem.

„To je škoda, že jsme si nepospíšili,“ litoval Kája. „A dej pozor, Nando, ať ti ten hejl neulítne!“

Nanda si honem sáhla na nos a děti jak to spatřily, daly se do běhu. Dvě nebo tři koule, které za nimi hodila rozzlobená Nanda, netrefily a když už byli z jejího dosahu, Kája se zasmál:

„Aspoň se Nanda trochu zahřála. Podívej se, támhle je Týna, mluví s panem Višňákem a jde s ním dovnitř. Víš co? Schováme se u Brabců za vraty a vyskočíme na ni. Ta se lekne!“ těšil se Kája. „Ale musíme rychle, aby nás neviděla! Třeba si bude myslet, že je to pan Mikuláš!“

Pan Višňák byl holič a také dobrý herec. Každý rok v mikulášský předvečer se převlékal do bílé řízy, nalíčil se, nalepil na bradu dlouhý bílý vous, nasadil biskupskou mitru, do ruky vzal pozlacenou berlu a po řadě navštívil všechny rodiny, které ho pozvaly, aby hodným dětem rozdál nadílku a neposlušné napomenul nebo i čertem postrašil. Představovat čerta bylo výsadním právem jeho učedníka Pepíka, který dovedl v dětech vzbuzovat právě tak velkou hrůzu jako jeho pán posvátnou úctu. Oba se těšili na mikulášskou nadílku zrovna tak jako děti. Jen na samotách ještě nebyli, protože tam děti vychovávali bez strašení čertem a Mikuláš pro ně byl někdo neviditelný, kdo do rána naplnil za oknem připravené punčošky různými sladkostmi a ovocem. Ale letos paní lesní rozhodla jinak. Děti zlobily, provedly několik nezbedností a domluvy ani proutek nepomáhaly. Také Týna naléhala a přemlouvala paní, aby dala svolení, a ona že už sama všechno zařídí. Že na samoty přivede nejen Mikuláše, ale i čerta. Proto teď vyjednávala s panem Višňákem. Dala mu i hustě popsaný list papíru, aby pan Višňák věděl, co dětem vytknout a proč je napomenout. Už dva dny s paní lesní sestavovala seznam a potají, ještě než dnes do Lážova odešla, připsala: Aby Kája ráno spal a nebudil Týnu ve čtyři hodiny, nebo ho čert odnese...

„Ha-ha-ha!“ vybuchl pan Višňák. „To je hříchů! Pepíku, budeš mi muset v lesovně napovídat. Do večera bych se to nenaučil. Ale v sedm jsem u vás, spolehněte se!“

Týna si oddechla a s líbeznou představou nerušeného ranního spánku vyšla na chodník. Ale sotva udělala několik kroku, jen vyjekla, jak ji sněhová koule uhodila do zad. Byla pěkně zatvrdlá. Však ji Kája mačkal a přehazoval z ruky do ruky celou dobu, kdy Týna byla u pana Višňáka.

„Týno! Mikuláš!“ vykřikli Kája se Zdeňou zároveň.

„Aby do vás! To jsem se lekla! Vždyť jste jako čerti! Ale ono vás to už dneska přejde!“ varovala Týna.

„A co jste dělala u pana Višňáka, Týno? „Purbíroval vás?“ ptala se zvědavě Zdeňa.

„Kdepak! Týna si asi nechala napálit vlasy. Ukažte, Týno! My to panu Malinovi neřekneme,“ sliboval Kája.

Týna si zlobně utáhla uzel šátku pod bradou. „Copak je dneska bál? Kdybych nevěděla, že to vaše věčné ptaní myslíte vážně, hned bych na vás žalovala vzácné paní.“

„A to byste zase, Týno, hned nemohla, protože nejsme doma, a třeba byste to zapoměla, než dojdeme. A co nám nadělí pan Mikuláš, nevíte?“ vyptával se Kája.

„Asi nedostanete nic. Leda čert s metlou by mohl přijít a pořádně vám nasekat. A teď domů! Mám práce až nad hlavu!“

Brzy se setmělo. Nízké mraky se trhaly a vystoupily výš a kraj zůstal šedý a bílý. Jen několik hvězdiček mezi oblaky chvílemi blýsklo namodralým světlem. Na samotách bylo rušno. Kolikrát už Týna i paní lesní vyběhly na dvůr, dívaly se tmou k lesu, naslouchaly, jdeli pan Višňák, ale marně.

„Jestli se pán vrátí dřív, než přijde pan Višňák, všechno nám zkazí,“ šeptala paní lesní Týně u vrátek. „Víte, že nikdy nechtěl děti strašit, a také dneska by k tomu určitě nesvolil. Říkám vám, neměly jsme to bez něho dělat. Mám takový zvláštní strach, Týno, jen aby se nic zlého nestalo. Cesta z Lážova není vyšlapaná a jen si pomyslete, kdyby tak pan Višňák sešel do lesa a zabloudil.“

„Ale vždyť má s sebou čerta, vzácná paní!“ smála se Týna. „A nám se nic stát nemůže. Proč bychom se měly bát? Řetěz zachrastil! Už jdou!“

Týna se rozeběhla přes dvůr a paní lesní za ní. Lesovnou se ozvalo zmatené pobíhání, bouchání dveří a nakonec zoufalý Týnin výkřik: „Rány do hlavy, vzácná paní! Děti se ztratily!“

„Jistě odběhly do hajnovny, když jsme stály na dvoře. Šly asi zadem,“ odpověděla paní. „Honem pro ně běžte a já zatím zdržím pana Višňáka. Vždyť já tušila, že u nás to s těmi dětmi tak snadno nepůjde.“

Týna jen přehodila přes hlavu šátek a vyrazila zahradou z lesovny. Po několika krocích ji nohy zastudily ve vysokém sněhu, ale ničeho nedbala a tryskem přeběhla pěšinu k hajnovně. V temné sínce udýchaně zavolala: „Teta! Teta!“ – ale dál se nedostala.

Trochu sklouzla po dlaždicích a nalepeném sněhu a najednou šlápla do prázdna. Jen rukama zamávala a zdálo se jí, že se řítí do bezedné hloubky. Nic nechápala a když dopadla na hromadu brambor, zarazil se jí dech a marně se pokoušela vykřiknout.

Paní hajná právě v té chvíli lámala chrástí z otýpky a přikládala do kamen. Zaslechla volání, ale v praskotu ohně se domnívala, že se zmýlila. Avšak přece jen šla ke dveřím a otevřela je. Pruh světla ozářil prázdnou síňku a jen černý obdélník sklepních dveří umístěných v podlaze jako by chtěl paní hajnou na sebe upozornit.

„Jsem to ale ženská neopatrná, že jsem sklep nezavřela. Neštěstí by bylo hned,“ řekla si a naklonila se nad sklepem. „Je tam někdo?“

Ticho.

„Tak jsem se asi prve přeslechla,“ paní hajná spustila dveře opřené o zeď, až práskly, a protože kukačky v kuchyni odkukávaly právě sedm hodin, vzpomněla si, že už měla být v lesovně. Zatáhla knot lampy, pečlivě zamkla dveře, klíč položila pod kámen a spěchala do lesovny.

Paní lesní po Týnině odchodu zaslechla na chodbě šramot a šeptání. A také hned spatřila Káju i Zdeňu, jak scházejí ze schodů od pudy, každý s rozsvícenou dlouhou svíčkou a ranečkem nějakých hadříků. Překvapeně zůstala stát a děti také.

„Co jste dělali na půdě? A co to máte za hadry? Copak jsem vám neřekla, abyste se ani nehnuli z kuchyně?“ ptala se paní.

„Ju, prosím, vzácná paní, my už jsme tam tak zticha nemohli vydržet, tak jsme si šli na půdu do bedny pro nějakou velkou punčochu. Pro pana Mikuláše! To, prosím, aby bylo jako víc ‚pumerančů‘ a takových dobrot!“ přesvědčivě vykládal Kája a v čistých černých očích mu poskakovaly světélka odražené hořící svíčky.

„Hned to položte na zem!“ řekla paní a sama zhasínala a brala jim svíčky z rukou. „Mohli jste zapálit! Ale to si vyřídíme až potom, teď přijde svatý Mikuláš a přinese vám dárky. Ani slovo už nechci slyšet a honem do pokoje.“ Paní lesní pro jistotu ještě dveře za dětmi zamkla

a pospíchala uklidnit psy, kteří se zuřivě rozštěkali a doráželi přes plot na dvě neznámé postavy. Nejvíce psy dráždil čertův obrácený kožich a jistě by s Pepíkem bylo zle, kdyby vrátka otevřel.

Kája a Zdeňka napjatě naslouchali, ale zrovna tak, jak jim bylo nesrozumitelné rozčilení paní lesní, tak neobjevili ani příčinu štěkání psů. Právě když se chystali, že vylezou ven oknem, vstoupil do pokoje Mikuláš. Byl tak velký, že se musel sehnout, když procházel dveřmi.

„Tak jen pojd'te blíž, dětičky,“ promluvil hlubokým hlasem. „Jsem svatý Mikuláš, dřívější léta jsem vám dával dárky do punčošek za okno, ale tentokrát je třeba, abych vám také domluvil. Proto jsem přišel.“

Děti se zatím váhavě přiblížily a nespouštěly udivené zraky z vysoké, bělostí a zlatem zářící postavy, která jako by vystoupila rovnou z pohádky.

„Neposloucháte rodiče, provádíte darebnosti, ve škole jste neposedné,“ Mikuláš si odkašlal, hrábl prsty do dlouhých bílých vousů a stranou zašeptal: „Pepíku! Dál!“

„Moc řečí, klouzačky, trhání bot, měchování na rybníku,“ četl potichu z papírku čert, který se za Mikulášem pečlivě skrýval.

„Kájo, ty míváš často moc řečí,“ pokračoval Mikuláš, „víc, než se patří na tak malého chlapce. A vám oběma připomínám, abyste pro samé klouzání nezanedbávali školu, ani pochůzky, které vám doma uloží. Měchovat na jen tence zamrzlém rybníku také nesmíte, ani při břehu ne! Však jsem tě tam minulý týden viděl, Kájo!“

„Ju, strejčku, totiž vzácný pane Mikuláš, ale já jsem vás tam nikde neviděl. Kde jste byl, že jsem si vás nevšiml?“ osmělil se Kája.

„Doma v zahradě,“ podřekl se Mikuláš a hned ho zamrzelo, že Kájovi odpověděl.

„Jéje, vy bydlíte v Zarybníkách, vzácný pane Mikuláš?“ udiveně se ptal Kája.

„No, byl jsem tam na návštěvě,“ odpověděl pan Višňák. Kájovy zvědavé otázky ho přivedly do rozpaků a za ním už strachy trnul Pepík, ba i paní lesní a hajná. Ale pan Višňák se rychle vzpamatoval. „Mohu být všude, kde chci, a všechno vidím. Zvláště to, co dělají nezbedné děti. Nezapomeňte na to!“

Kája si jen pomyslel, že i Mikuláš dovede leccos zamluvit, ale už se dál neptal, protože věděl, co znamená mamčin přísný pohled. A Pepík napovídal dál.

Pan Višňák unaveně vzdychl: „Také jste si často mysleli, že máte rozum jako dospělí a mnohokrát jste leccos sami zařídili, co potom všem ostatním způsobilo velké nepříjemnosti.“

„Ju, prosím, vzácný pane Mikuláš, ale nám to taky jen tak neprošlo! Jéje, my jsme vždycky moc dostali!“ neudržel Kája jazýček.

Ale pan Višňák jako by neslyšel. „Ani s poklicemi nesmíte rámusit, když si vzácná paní odpoledne zdřímne,“ pan Višňák se otočil a chtěl před sebe vystrčit čerta, aby jím dětem pohrozil, ale Pepík uskočil a šeptal: „Ještě ne! Týnu ráno nebudit, nebo je čert odnese do pekla!“

Pan Višňák ještě opakoval toužebné Týnino přání, ale jen dořekl – čert by vás odnesl do pekla! – zahlaholil z chodby pan lesní: „A to jsou k nám hosté! Svatý Mikuláš! Pěkně vítám na samoty!“

Pepík ani nemohl děti poděsit, tak rychle ho pan lesní uchopil pevnou rukou a vytáhl na chodbu. Vše se odehrálo v několika okamžicích a děti nic nezpozorovaly.

„Modlily jste se? A co dárky?“ ptal se pan lesní. Viděl, že jeho nečekaný návrat domů způsobil mezi všemi zmatek a že i pana Višňáka vyvedl z klidu.

„Dostanou dárky, dostanou, i když nebyly tak hodné, jak být měly,“ probíral prsty bílý vous pan Višňák a při tom si myslel: „Pepík je má v nůši a kdo ví, kde teď je. Ale musí se ještě pomodlit, tím by se všechno dalo zachránit. Děti, támhle na stěně vidím kříž. Klekněte si a pomodlete se dvakrát Otčenáš.“

Dva jasné hlásky spěšně odříkávaly modlitbu. Pan lesní porozuměl pokynu a vzal na chodbě od Pepíka dvě velké punčochy s nápisy Zdeně – Kájovi, složenými ze zlatých písmen, podal je panu Višňákovi a ten je položil na stůl. A než se děti domodlily, pokoj byl prázdný.

„Zdeňo, to je krása! Panečku, ty jsou ještě větší, než jsme prve přinesli z půdy!“ obdivoval Kája naplněné punčochy a radostí se až zajíkl, když jejich vábný obsah vysypali na stůl. Rozkutálely se pomeranče, ořechy, i krabička datlí a věnec fiků tam byl a několik sáčků cukroví, které měly děti nejraději.

Když od všeho ochutnali, řekl Kája: „Ale najednou všechno nesmíme sníst! Jde to rovnou do ledvin, ale břicho by nás bolelo. Radši doneseme pár oříšků veverkám. Víš, tam pod ten velký smrk, jak jsme byli nedávno. Ale ten pan Mikuláš byl dočista jako člověk, vůbec jsem se ho nebál a taky se mi zdá, že byl někomu podobný.“

„Tobě se to řekne, ale já jsem se bála, že jsem ani dýchat nemohla. To nebyl žádný člověk, Kájo! Svatý Mikuláš! To je jako, jako...“ Zdeňo se zarazila.

„Víc než pan řídčí a pan vikář dohromady,“ dopověděl Kája. „Víš, kdo je pan vikář? Nevíš, vid“? Panečku, toho poslouchá i pan farář!“

Děti bez hluku vyklouzly z lesovny. Les ani v noci pro ně nepředstavoval žádné hrůzy a nestvůrné obrysy křovin a stromů je vůbec neděsily.

„Někdo se tu směje! Táhle jdou!“ řekl Kája, když přecházeli pěšinu vedoucí k Lážovu. „Jéje, Zdeňo! Ten velký, bílý, to je pan Mikuláš! Ani se nehýbej, ať nás neuvidí! Zase by třeba na nás žaloval, že běháme v noci po lese.“

„Ale já se bojím, Kájo. Víš, jak říkal, že všechno vidí. Aby se nám tak ztratily doma punčochy! Je, ten druhý je asi čert! Kájo, utečeme!“

„Ju, to by si nás teprv všimli! Neboj se, přejdou jako nic a my si aspoň čerta prohlédneme. Když o nás neví, nemusíme se ho bát.“

A sotva se přikrčili za malý smrček, už tu byl pan Višňák a za ním Pepík. Šli klidně lesem, smáli se a povídali.

„Tak kolik jsi dostal od pana lesního, Pepíku?“ ptal se pan Višňák.

„Pět kaček, pane šéf! Na samotách by se vyplatilo strašit třeba každý den,“ spokojeně odpovídal Pepík a bez povšimnutí prošel za panem Višňákem kolem smrčku, za nímž se schovávaly děti.

„To ti věřím, že bys raději strašil než holil,“ smál se pan Višňák na celý les.

Hlasy se pomalu vzdalovaly.

„Zdeňo, štípni mě,“ pověděl po chvíli ticha Kája.

„Kam?“

„To je jedno, třeba do ruky. Šel někdo kolem?“

„Svatý Mikuláš s čertem a někde blízko pan Višňák a Pepík,“ šeptala Zdeňo.

„Už vím! Třebas pana Višňáka a Pepíka někdo zaklejal a teď musí chodit po „sjetě“ a vybírat peníze. Anebo jim odpoledne Týna řekla, aby si přišli jen tak udělat „regraci“. Jéje! Proto mě pan Mikuláš viděl, jak jsem měchoval! Pan Višňák na mě opravdu tuhle volal, jestli jsem se už vykoupal a jaká je v zimě voda! A smál se přes celý rybník. Táák! To byl pěkný pan Mikuláš,“ zklamaně pověděl Kája. „Ještě se zeptáme vzácného pána, ten nás nikdy nešídí a jistě nám to poví. A pak se Týne vysmějeme!“

V lesovně Týnu zatím mamě hledali. Až si paní lesní vzpomněla, že ji hned zvečera poslala pro děti do hajnovny.

„Ale vždyť děti byly tady!“ divil se pan lesní, „tak proč pro ně chodila jinam?“

„Tatínku! Jako kdybys děti neznal! Byly na půdě, ale kdo to mohl vědět? A měli jsme takový spěch, že právě na půdu jsme si ani nevzpomněli“ odpověděla paní.

„Já vím, pospíchali jste, protože jste mi nic neřekli o tom, co chystáte. To tak bývá, maminko. A obyčejně se vám to nepovede. Pak jste strachem celé popletené. Zkrátka, neumíte v tom chodit,“ smál se pan lesní. „Pozvete si Mikuláše a půl samot se ztratí. Třeba se

Týna sama čerta lekla a teď se bojí domů. Teta,“ obrátil se pan lesní na hajnou, „vy jděte k hajnovně a já to zatím obhlédnu kolem. Však Týnu najdeme!“

Pan lesní obešel lesovnu s lucernou a pozorně prohlížel každou stopu.

„Maminko!“ zavolal. „Děti jsou zase v lese. Neposlala jsi je taky někoho hledat?“

Ale dlouho se pan lesní nesmál. Náhle zaznělo od hajnovny táhlé volání o pomoc. „Tam je zle, maminko! Jdi pro šafáře a hned za mnou!“

Pan lesní se rozeběhl do lesa a brzy potkal zadýchanou a ustrašenou paní hajnou, která lomila rukama: „Vzácný pane! Týnu u nás někdo morduje! Snad už je s ní konec! Já nešťastná ženská, čeho jsem se to dožila!“

„Teta, nebědujte a pojdte se mnou. Křičí tam někdo? A je to jistě Týna?“ ptal se pan lesní a běžel tak rychle, že mu paní hajná sotva stačila.

„Vzácný pane, copak neslyšíte, jak – s odpuštěním – řve?! Teta, pomoc! Lidi, pomoc! Určitě je to Týna. A ty rány, jako by si někdo umanul, že hajnovnu zbourá ještě dřív, než zasáhneme!“

U vrátek se pak lesní na chvíli zastavil, seřel z čela pot, a opravdu, jen si trochu oddechl, zaduněla z hajnovny další rána a vzápětí po ní následoval křik uvězněné Týny.

„Žádný mord, teta. To by tak dlouho nekřičela. Jen zčerstva odemkněte dveře a já jdu první!“ pověděl pan lesní a rázně vykročil do sňky. „Jinde nemůže být než ve sklepě. Podržte, teta, lucernu, posviťte mi a já zvednu dveře.“

Paní hajná jednou rozřesenou rukou pevně sevřela lucernu a druhou se pokřižovala.

„Pán Bůh s námi! Jen jestli se, ubohá holka, nezmrzala! To je moje vina, že jsem nezavřela sklep a ani ho potom pořádně neprohlédla!“

„Čert ji tam vstrčil, teta, a nikdo jiný. Dnes se s ním Týna zapletla, a to nikdy dobře nekončí,“ bručel do vousů pan lesní a s námahou zdvíhal těžké dveře.

„Vzácný pane, do smrti vám nezapomenu, že jste mě odtud vysvobodil, zasípala vyčerpaně Týna odněkud z hloubi sklepa. „Už nikdy nebudu chtít strašit děti čertem, abych mohla ráno spát. Pán Bůh mě v tomhle sklepě dostatečně vytrestal!“

„Jste celá, Týno?“ ptal se pan lesní, když se Týna objevila nad úrovní podlahy a ve světle lucerny.

„Nic moc se mi nestalo, vzácný pane, jen jsem si vyrazila dech,“ řekla s úlevou Týna a obrátila se k paní hajné. „Teta, jen mi, prosím vás, řekněte, kde jste dneska spali? Vždyť už je jistě ráno!“

„Ale, Týno, ani celou hodinu jste ve sklepě nebyla! To se vám v té tmě asi jen tak zdálo,“ odpověděla paní hajná a najednou se rozesmála. „Vždyť jste černá jako čert! Že jste shodila se schůdků to staré umyvadlo? Bylo plné sazí. Ráno jsem vymetala kamna a popel a saze jsem tam dala vychladnout.“

Týna zoufale pohlédla na začerněné ruce, zástěru a na sukni, chytla se za hlavu a se záupěním vyběhla ven. A když se do sňky natlačil šafář, paní lesní, hajný i Kája se Zdeňou, bylo mnoho smíchu a vysvětlování.

„Poslechněte, Maříku,“ řekl pan lesní hajnému. „Tohle všechno smluvily ženské a největší podíl na tom měla Týna. A jestli se nepletu, tak na letošního Mikuláše bude ještě dlouho vzpomínat!“

IV. (Lyže)

Ještě dvě nebo tři vánice se přehnaly po svatém Mikuláši a čím dál častěji se na samotách mluvilo o vánocích. Minulo i několik dnů s mrazivými a šedými mlhami a už tu byl první den vánočních prázdnin, který tak netrpělivě očekával nejen Kája, ale i Zdeňka.

Slunce, modrá obloha a bílý, jiskřivý a zmrzlý sníh slibovaly tuhé mrazy a krásnou pohodu na mnoho dní. Ale paní lesní dnes dopoledne nějak všechno padalo z rukou. Každou chvíli vytáhla bílý dopis z dlouhé obálky, chvíli v něm četla, pak neklidně vyhlížela oknem. A když

pak v zamyšlení připálila dva plechy oříškových pusinek, rozčileně řekla Týně: „Zase jste moc přiložila! Teď si to sněžte sama!“ Vyběhla z kuchyně a práskla za sebou dveřmi.

„Co se to dnes se vzácnou paní děje?“ zavržela Týna hlavou. „Nejspíš dostala nějakou špatnou zprávu. Možná že se rozstonal někdo z příbuzenstva. To budou letos smutné svátky.“

Konečně přišel pan lesní a paní se s ním zavřela do velkého pokoje.

„Tak jaké máš tajemství, maminko?“ ptal se pan lesní vesele. „Něco s Ježíškem?“

„S Ježíškem ano, ale jenom soužení. Od rána nevím starostmi, kde mi hlava stojí. Bratr Pantaleon píše k vánocům,“ podala paní dopis panu lesnímu. „A zároveň prý posílá dětem lyže. Tatínku, představ si – lyže! Nohy i ruce si na tom zlámou, zapadnou někde ve sněhu nebo si uženou zápal. Zrovna včera jsem četla v novinách, že někde v horách zahynula celá výprava! Copak děti nemají dost sáněk, bruslí a klouzaček? Rozhodně nedovolím,“ řekla paní lesní, „aby děti na lyžích jezdily! Ne a ne. Nechci jednou vidět svoje dítě zmrzačené. A s hajnou si také promluvím. Je to ale nešťastný nápad od toho Pantaleona! Já vím, že svým dětem by lyže nedal!“

„Ale, maminko, bodejt' by dal, když žádné děti nemá,“ smál se pan lesní. „A nedělej si takové starosti. Třeba se Kájovi nebudou lyže líbit, a pak by nejezdila ani Zdeňa. Víš přece dobře, že tady o všem rozhoduje Kája.“

„Toho se právě bojím,“ přiznala paní. „Kája určitě lyže bude chtít a tys zase při dětech jako vždycky. Ale tentokrát bude po mém. Když je Pantaleon lehkomyšlný a ty taky, sama musím mít rozum. Lyže se schovají na půdu a dost.“ Paní si unaveně sedla na židli. „Ještě vlastně svátky pořádně nezačaly a už je mám zkažené!“

„Tak dobře, maminko. Když máš opravdu takový strach z těch lyží, už se o tom ani nezmíním. Ale jestli se děti o nich nějak dozvědí, a moc bych se divil, kdyby se tak nestalo, budeš se s nimi zlobit sama,“ svolil pan lesní, ale v duchu už přemýšlel, jak by paní obměkčil. Vždyť už před rokem sám chtěl koupit dětem lyže, a teď se mu jeho přání vlastně samo vyplnilo. „To by bylo, abychom na maminku nějak nevyzráli,“ říkal si v duchu a bubnoval prsty o okno. Najednou se otočil. „Jde sem poslíček z nádraží. Ať mu dá Týna v kuchyni něco pro zahřátí, a že přijedu saněmi k odpolednímu vlaku.“

A jen poslíček odešel, přihnali se Kája se Zdeňou, s tvářemi mrazem zčervenalými a pod hnědými vlněnými čepicemi jim oči zářily radostí.

„Vzácná paní,“ zajíkal se Kája. „Máme lyže na nádraží a šli bysme si, prosím, hned pro ně. Strejček z nádraží nám teď říkal, že posílá pan Panta, nebo snad pan Leon, on vlastně ani nevěděl kdo. Ale tuhle Zdeňa povídala, že to asi bude od strejčka k Ježíšku. A od kterého, prosím vás?“

„Od žádného strýčka! Blázen je to! A co vám má kdo povídat, že něco přišlo na nádraží?“ zlobila se paní. „To je pěkný úřad, když všechno vyzvoní. No ale dobře, už se stalo. Tak abyste rozuměly, děti! Lyže se dají buď na půdu nebo rozštípají. Jezdit na nich nebudete, protože byste si mohly zlámat ruce a nohy a já nechci, aby z vás byli mrzáci. Však tatínek vám to také nedovolí,“ pohlédla paní přísně na pana lesního.

„Ne,“ suše potvrdil pan lesní, ale Kája později říkal Zdeně, že se trochu usmál.

„Prosím, nám by se ale nic nestalo, vzácná paní,“ pokoušel se ještě Kája. „A je to moc pěkné ježdění. My jsme tuhle v neděli viděli se Zdeňou jednoho lyžaře, jak jel ze Skalky, jen to fičelo, ani jsme se nestačili dívat.“

„Já vím, fičelo to a nakonec se ten lyžař zabil někde o strom,“ pokřivovala se paní lesní. „Už jsem řekla a žádné odmlouvání nepomůže.“

„Ale maminko, my jsme se tak těšili,“ Zdeňa se chystala k pláči a první slzičky jí stekly po tvářích.

Zesmutnělý Kája se obrátil na Zdeňu: „Neplač a pojď k nám. Vezmeme si sánky a pojedeme zase do Lážova k panu Štulcovi. To smíme třebas kolikrát za den.“

Panu lesnímu se děti zzelelo, a protože věděl, jak mají rády jízdou ve velkých saních, řekl jim, že je odpoledne vezme s sebou na stanici k vlaku, kterým by měl přijet malíř Michal.

A děti tak zapoměly na všechnu lítost, že se dokonce rozhodly povozit na sánkách Marjánku. Do několika příkrývek a šátků zachumlaná Marjánka radostně vykřikovala, tak se jí jízda líbila. Ale Kája pohrdlivě řekl: „Je to hrouda. Křičí a jen křičí a podívej se, Zdeňo, jak se kolíbá. Asi chce spadnout. Doma nesmí. Teta jí pořád říká: Nespadni, Marjánko, nespadni! Určitě by chtěla válet sudy z vršku. Že je to tak, Marjánko?“

Marjánka samozřejmě nerozuměla, ale Kájovi se zdálo, že kývla hlavičkou, několikrát obtočenou huňatým šátkem.

„Tak dobře, pustíme tě, přijedeme za tebou a zase tě vytáhneme nahoru. To se mi na tobě moc líbí, že se vůbec nebojíš.“

„Kájo, uvidíš, že zase dostaneme,“ řekla varovně Zdeňa.

„Ale vždyť Marjánka se sama rozhodla, že chce válet sudy,“ bránil se Kája. „Mně by to přece nenapadlo jen tak.“ A už sánky zdvihl a Marjánka pomalu sjela na sněh.

„Je zavínutá jako koule, to si na ní teta dala záležet,“ pochvaloval si Kája a Marjánka se jen smála. Bylo jí teplo, ruce i nohy měla pevně zavínuté v příkrývkách, navrch přitažených provazem. Opravdu jako kulička. A jen do ní Kája strčil, už se kulila se saněmi z uježděného svahu. Ale asi v polovině uhnula stranou, na hrbolu trochu nadskočila a zapadla do závěje tak hluboko, že ji nebylo ani vidět. V Kájovi hrklo. Zapomněl na sánky a rozběhl se se Zdeňou k závěji a pak s námahou Marjánku vytáhli. Marjánka hned spustila vrískavý pláč. Měla sněh v očích, v nose, i za krk jí našel a všude studil. Děti jí v rychlosti otřely obličej a snažily se oklepat sněh i z pokrývek, ale Marjánka otevřela hubičku a vrískala ještě víc. A když začala v obličejí křikem rudnout, zmatené a ustrašené děti ji naložily na sánky a kvapně dojely k samotám.

Šafářka už zdálky volala a hrozila: „Co jste jí zase udělali?!“

Rozeběhla se přes dvůr a zdvihla plačící Marjánku ze sáněk. „Já jsem to věděla, že ji vyklopíte. Víckrát vám ji nesvěřím. Kdyby nebylo tolik sněhu, mohli jste jí udělat hrb. Chudinko ubohá,“ konejšila šafářka Marjánku a odnášela ji do světnice.

Děti stály, ani nemukaly. Teprve za chvíli řekl Kája: „To je řeč jako ‚rozprávle‘. Kdyby nebyl sněh, tak jsme Marjánku nevozili a nespada by. Ale zapoměli jsme se zeptat tety, jak se dělá hrb.“

„Vždyť ale Marjánka nespada,“ šeptla Zdeňa. „Schválně si ji shodil ze sáněk a kutálel z vršku.“

„Já že jsem ji kutálel z vršku? Jako bys nevěděla, že sama chtěla válet sudy! A vůbec, spadla, a je to. Teta to ví lepší než ty. A jestli cekneš, že jsem ji naváděl, hned z tebe bude ‚šťovka‘.“

Kája vyvalil na Zdeňu oči. „To se ti jistojistně stane, když nebudeš mlčet. ‚Zaklejev‘ se na to!“

„Bú,“ natáhla moldánky Zdeňa, „vidíš, já jsem ti přece říkala...“

„Tak honem, ‚zaklejev‘,“ přerušil ji netrpělivě Kája.

„Ajcem trajcem, že to nepovím, nebo bude ze mě šťovka,“ otrásla se Zdeňa. „Ale hladu mám už plné břicho a ledviny taky.“

Několik minut před čtvrtou hodinou odpolední zastavily saně ze samot u lážovského nádraží. Nejdřív vystoupil pan lesní a spěchal do kanceláře a potom ještě do skladiště, aby před příjezdem vlaku vyzvedl lyže, které zatím způsobily všem jen starosti, smutek nebo nepříjemnosti.

Kája a Zdeňa se ohřívají u velkých hučících kamen v prázdné čekárně, a teprve když uslyšeli hvízdot a hřmotné supění příjíždějícího vlaku, vyběhli ven a nedočkavě vyhlíželi, z kterého vagónu vystoupí malíř Michal. V létě s ním uzavřeli pevné přátelství a teď už se na něj velice těšili. Často jim vypravoval o svých cestách v cizích zemích, o lidech i zvířatech

z dalekých krajů, o životě ve velkých městech, a dovedl se ve všem tak přizpůsobit jejich zájmům, že se děti od něho ani nehnuły a při jeho vyprávění ani nedutaly.

Však také Kája řekl jednou doma mamince: „Takového strejčka nemá žádný kluk ani holka na celém ‚sjetě‘.“ Vlak konečně do Lážova dorazil a z jedné plošiny, zahalen párou, se smál malíř Michal. Byl v modrém lyžařském obleku, s batohem na zádech, a ze schůdků snášel svázané lyže a velký kožený kufr.

Vesele se uvítal s dětmi a na Kájovu udivenou poznámku: „Jéje, strejčku, ty si vezeš lyže, ale jezdit na nich nebudeš, kdepak! Tohle ti vzácná paní nedovolí! Je, ta se bude zlobit, až tě uvidí!“ se jen zasmál a už si tiskl ruku s panem lesním a se šafářem. No a cestou na samoty se dozvěděl z vyprávění pana lesního o nesnázích, které způsobila úzkostlivost paní lesní.

„Přimluvím se za děti,“ slíbil, „a vzácná paní jistě svolí, když se zaručím, že se jim pod mým dohledem nemůže nic stát. Ale vy se do toho aspoň ze začátku nepleťte,“ obrátil se malíř Michal na děti. „Až bude večer vhodná chvíle, promluvím se vzácnou paní sám.“

„Ju, to se můžeme už teď hned těšit. A nemohli bysme to zkusit tady z toho vršíčku?“ ptal se Kája. „My se asi do rána nedočkáme.“

„I dočkáte,“ řekl pan lesní. „A užijete si ještě letos sněhu ažaž. Buď rád, Kájo, že vám takhle štěstí přálo a že pan Michal přijel s lyžemi. Teď už máte víc než napůl vyhráno!“

Tichý a zasněžený les ubíhal kolem saní. Malebné shluky stromů pronikal mráz a řídký opar mlhy neskryl rány, způsobené spoustami sněhu. A všude jako velké krajky visely až k zemi přetížené větve. V saních zmlkl hovor. Teprve na rozlehlé světlině, na níž růžově zazářil sníh v zapadajícím slunci, si malíř Michal povzdechl: „Jaká krása, pane lesní. I srdce přitom bolí.“

„Jenže co zvířátka?“ namítl Kája. „Mrznou a pořád mají hlad. Mně by klidně zima mohla být ukradená!“

Nazítí ráno, za starostlivého napomínání paní lesní, která se přece jen dovedla zbavit všech obav a představ neštěstí, připínaly si děti před lesovnou lyže. Pan lesní se tvářil spokojeně, Týna zvědavě a s napětím, a po chvíli řekla paní hajné: „Teta, co myslíte, kdo z nich nejdřív upadne? Já bych na to nevezla ani za milión!“

„Máte pravdu, Týno, to jsou teď ty vymyšlenosti. Kdepak za našich časů lyže! Dřeváky! A taky jezdily pěkně po klouzačkách. Já nevím, co s tím naším chlapcem jednou bude. Vždyť on si zvyká na kratochvíle, jaké si mohou dovolit jen bohatí lidé. Chudý člověk musí myslet jen na práci, jinak by se neuživil,“ ustaraně odpověděla paní hajná a skryla ruce pod šátkem. Zrovna dneska to po ránu záblo pořádně.

Malíř Michal zatím zasvěcoval děti do základních pravidel lyžařského umění, a netrvalo dlouho a děti s radostí a výskotem sjížděly svůj první vršíček nad lesovnou. Někdy sice upadly, ale vrozená obratnost, získaná i bruslením na dlouhých klouzačkách, jim rychle pomohla, aby si brzy zvykly.

Po důkladné přesnádávce, kterou hltavě zhltili všichni tři v kuchyni lesovny, ukázal malíř Michal dětem několik pěkných švihů v hlubokém i na uježděném sněhu, a děti se ho snažily napodobit.

„Tak jak vám to jde?“ zeptal se u oběda pan lesní.

„Znamenitě,“ řekl malíř. „Můžete mít z dětí radost. Za několik dní mě dohoní a pak už je nebudu mít čemu učit. A jednou vám jistě budou vděčné, že jste jim už v dětství dovolil tak dobrý sport, ze kterého budou mít vždycky jen ty nejkrásnější zážitky.“

„To rád slyším,“ řekl pan lesní a podíval se na svou ženu, upřeně hledící do talíře.

„Odpoledne budeme ještě chvíli cvičit,“ řekl malíř Michal.

„A zítra bych rád se Zdeňou a Kájou vyrazil na Hřebeny. Uděláme si někde oheň, opečeme slaninu a uvaříme čaj. Co ty na to, Kájo?“

„Jéje, to bysme moc rádi, strejčku,“ odpověděl Kája, „ale jen jestli se naše maminka nebude zlobit, že pořád jen ‚kartochvílujeme‘.“

Všichni kolem stolu se rozesmáli a paní lesní se zeptala: „Co je to kartochvílovat?“

„Ju, prosím, vzácná paní, to říkala ráno maminka Týně, když jsme si připínali lyže, že teď asi budu chtít pořád jen ‚kartochvílovat‘,“ vážně vysvětlovat Kája. „Ale možná, že se mi trochu zkroutil jazýček.“

„To se ti určitě zkroutil, Kájo,“ řekl pan lesní. „Maminka tím myslela, že lyžování je kratochvíle. To znamená, že si tím krátíš chvíli.“

„Prosím, ale my se Zdeňou nemáme nikdy dlouhou chvíli. Leda někdy ve škole a tam se nesmí kratochvílovat, to bysme hned museli klečet na stupínku.“

Příští den v neděli brzy dopoledne vyjel od lesovny malíř Michal s batohem na zádech a za ním Zdeňa a Kája. Slunce bylo ještě nízko a zmrzlý, suchý sníh při každém kroku vrzal ve vázání. Dětem brzy zčervenaly tváře a po prvním pocitu chladu se rychlým pohybem příjemně zahřály, vesele stoupaly strmou lesní cestou a potom dlouho jeli po Hřebenech napolo zavátou starou stopou nějakého lyžaře samotáře, který před několika dny jel stejným směrem. A malíř Michal si pochvaloval, že sám nemusí v hlubokém sněhu projíždět novou stopu.

„Budeme se jí držet,“ řekl dětem. „Dobře se nám po ní jede a jestli nás dovede až k Černému potoku, tím líp. A všimněte si, jak úzkou stopu po sobě zanechává dobrý lyžař, a taky se snažte. Ať si potom někdo nemyslí, že tudy jely saně.“

A skutečně, když dojeli k pěšině, která odbočovala z vrcholu Hřebenů a mírně sestupovala dolů lesem a pasekou, i stará stopa zde uhnula.

„Tak, děti, jedte opatrně a držte lyže těsně u sebe,“ připomínal malíř, odrážel se holemi, sjížděl pěšinu a zastavil se až dole u potoka.

První dojela Zdeňa a hned za ní Kája, oba s usazenými očima z rychlé jízdy a oba s šťastným pocitem, že sjezd zvládli.

„Panečku, to byla krása,“ vydechl Kája. „V první zatáčce jsem se nejdřív trochu bál, ale teď už bych mohl ‚sjezdovat‘ jako nic!“

„Jeli jste dobře,“ pochválil děti malíř.

„Škoda, že tu nejsou kluci,“ zalitoval Kája. „Ti by koukali, jak se za mnou sníh prášil! A za Zdeňou taky! O co, strejčku, že z ní bude kluk?“

„To se ještě uvidí,“ smál se malíř. „Měla jsi strach, Zdeňo?“

„Měla. Až sem dolů,“ přiznala se Zdeňa.

„Hlavní je, žes neupadla,“ dodal malíř. „A teď dál, děti. Vidíte támhle mezi těmi velkými smrky tábořiště? Rozděláme oheň, najíme se, odpočineme, ale musíme pamatovat na návrat. Brzy se stmívá, a kdybychom se zdrželi, měli by o nás na samotách strach.“

„Jéje, strejčku, ten pan lyžař nám to tady pěkně připravil,“ radoval se Kája, když uviděl hromadu nasekaného dřeva nedaleko černého kola ohniště, obloženého začazenými kameny.

„To není pro nás, Kájo,“ odvětil malíř. „Nechal si tu dříví propříště, až sem zase přijede. Takže co mu z něho spálíme, musíme nasbírat.“

Za několik minut se rozhořel jasný oheň. Trochu zakouřil ve větvích vysokých smrků, ale brzy vyšlehly plameny, které šířily horko a vůni zvolna žhavějícího čistého dřeva. Malíř rozložil jídlo z batohu na dva pařezy, dětem i sobě upravil z lyží a holí sedátka blízko ohně a začal s přípravou slaniny a čaje. Nakonec opekl na rozpálených kamenech několik jablek a brzy všechno jídlo jako kouzlem zmizelo. I čaj byl do poslední kapky vypit. Dětem se nechtělo vstávat od ohně, ale slunce se klonilo k západu a přiblížil se čas návratu. Poházeli ohniště sněhem, nanесли a doplnili starou zásobu čerstvým dřívím a mlčky všichni vyrazili na zpáteční cestu. Nebylo daleko do soumraku, když konečně přešli Hřebeny a dojeli na rozcestí blízko samot.

Tam chvíli malíř Michal uvažoval, jaká cesta dolů by byla nejvhodnější. A jak se tak o tom s Kájou dohadoval, ozval se nad nimi pokřik a řádkou smrků a křovin kolem nich prolétla lyžařka, která zoufale brzdila holemi, na nichž seděla jako na koni. S vlajícími vlasy a

vytřeštěnýma očima se řítila přes cestu. Šťastně přejela jeden příkop, ale hned ten druhý se jí stal osudný. Nezbylo z ní nic než chumel lyží, nohou a holí.

„Panečku, to byla kristýnka,“ řekl Kája, protože chtěl uplatnit své čerstvé znalosti lyžařských ‚termitů‘.

„Ty ji znáš?“ divila se Zdeňa.

Malíř se zasmál a chtěl na vysvětlenou něco říct, ale už tu byla druhá lyžařka. Chvilí se zmítala mezi stromky a pak odtamtud vyjela rukama a hlavou napřed. Ještě jednou se převalila ve sněhu a pak pomalu sklouzávala k cestě.

„Jak se jmenuje tahle, Kájo?“ vyptávala se Zdeňa a přitom pozorovala lyžařku, která se opřela o ruku, setřela sníh z obličeje a volala: „Mamá! Pozor!“

Kája vyvalil oči na houštinu, kde zapraskaly větve a stržen rychlým spádem událostí nadšené vykřikl: „Teď jedou aspoň tři najednou!“

Ale ať se díval, jak chtěl, spatřil jen jednu starší lyžařku, i když, pravda, velice mohutné postavy, která rozkročená a jako blesk, vyrazila na svah k cestě. Zakolísala, špatně přenesla váhu z jedné lyže na druhou a jízdu ukončila žuchnutím v příkopu.

„Strejčku, tak se mi zdá,“ podotkl Kája, „že tady někde nablízku něco ruplo.“

„Zlomila si lyži, možná obě. To je nadělení,“ řekl s účastí malíř a pospíchal lyžařkám na pomoc. Dvě z nich si zlomily lyži a jedna měla rozbité koleno. Přiznaly se, že dosud jezdily jen na Suché louce a teď se pustily neznámou lesní cestou a v prudké jízdě nedovedly vytočit zatáčku.

„Máme tam v té houštině čepice, rukavice a snad taky nějakou hůl. Já jsem přijela bez nich,“ řekla s povzdechem starší paní, matka obou děvčat. „Snad ten chlapeček by se tam mohl podívat.“

„Ju, prosím, já nejsem žádný chlapeček. Já jsem jen Kája Mařík, hajnejch ze samot u Lážova a tohle je pánovic Zdeňa. Ale my se tam koukneme a sesbíráme,“ slíbil Kája. A když se děti vrátily s náručí čepic, rukavic a holí, vyptával se právě malíř Michal, jestli má lyžařkám opatřit v Lážově auto, které by je dovezlo na nádraží.

„Ale vždyť papá je v hostinci pod lesem a čeká tam na nás s vozem. Stačí mu jenom povědět, kde jsme,“ řeklo jedno z děvčat.

Kája prohlížel tenké hole, i lyže z drahého dřeva, prstíkem zkoumal jejich ostré hrany, ale hovoru pozorně naslouchal. A hned se zeptal: „A kdo, prosím, papá v hostinci? Ju, leda pije pivo nebo žitnou s rumem a pak někde zmrzne v příkopu. Mela byste, ‚srečno‘, někdy vidět starého Vinklera, jak to šněruje k náměstí. A teta kovářovic taky pije, ale nejradši jalovcovou.“

Kája se zarazil, když viděl, že se děvče ušklíblo.

„Papá nikdy nepije, když řídí vůz, a jak si vůbec dovoluješ takhle o něm mluvit? Copak jste spolu chodili do školy?“ ptalo se pohněvaně děvče.

Tohle bylo na Káju moc. Věděl sice, že se někteří lidé smějí, když s ním mluví, ale nechtěl přece tuhle slečnu urazit. Jenom papá a nepije, mudroval v duchu, ale pak už to nevydržel a rozpačitě se zeptal: „Tak kdo nepije?“

„Papá,“ odseklo děvče. A malíř Michal se rozkašlal do kapesníku, aby schoval smích. Vždycky se náramně dobře bavil Kájovým popleteným slovníkem.

„Tak má asi hlad,“ přisvědčil Kája. „To my se Zdeňou máme pořád. Ale jen když nepije, to je hlavní.“

„A proč by nepil, když má žízeň a má na to peníze?“ podivila se druhá z mladších lyžařek. „Co je ti vůbec do toho?!“

„Jéje, ‚srečno‘, když je žízeň, tak se pije jen voda, ta rozum nekalí, jak říká naše maminka. A mně je do toho vůbec moc, kdo v té hospodě papá a pije! Abysme jako věděli, komu to máme vyřídít!“

Konečně první z děvčat pochopilo. „Papá, to je tatínek. Je vidět, žes z vesnice, když to nevíš.“

„Ju, tatínek je akorát papá,“ odpověděl nedůvěřivě Kája. „Kdybych takhle řek našemu tatínkovi, dostal bych proutkem, že si z něho dělám ‚regraci‘. A ‚srečno‘, abyste věděla, já jsem ze samoty, a ne z vesnice!“

Ted' už se malíři zdálo, že by měl do rozmluvy nějak zasáhnout. Zavolal proto na Káju, a aby zabránil jeho dalším výkladům, rychle se rozloučil se slibem, že se v hostinci zastaví. Kája měl sice na jazýčku ještě mnoho otázek, ale teprve na rovině pod lesem se mohl malíře na všechno a důkladně vyptat.

„A z toho jste se ty i Zdeňka mohli poučit,“ končil malíř vysvětlování, „jak to dopadne s lehkomyšlnými lidmi, kteří si vyjedou do neznámé krajiny, a hlavně když dobře neovládají lyže. Nestačí jen pravé norské sjezdovky a obleky od nejdražšího krejčího, jak si asi myslely.“

Doma vyprávěl Kája mamince o všem krásném, co dneska zažil. Oči se mu klížily spánkem i únavou, ale povídal a povídal, o lese, o plných zásypech pro zvěř, které cestou viděli, o setkání s lyžařkami a nejvíc o táboráku v údolí Černého potoka. A když uleh do postýlky, v polospánku se ptal: „Maminko, prosím vás, co to u nás dnes tak voní?“

„Na vánočky jsem zadělala,“ odpověděla paní hajná. „Vždyť už zítra je Štědrý den, synáčku!“

„Jéje, maminko, já jsem na to dočista zapomněl. To se těším,“ zašeptal Kája a usnul.

Felix Háj
Pumeranče Káji Maříka

Vydalo nakladatelství Carmen, s. r. o. v Praze v roce 1992

Obálka a typografie AGD Praha – Aleš Striegl © 1992

Odpovědný redaktor Vojtěch Steklač

Fotosazba PRINT, s. p., Brno

Vytiskl TISK, s. p., Brno

ISBN 80-85531-51-8

